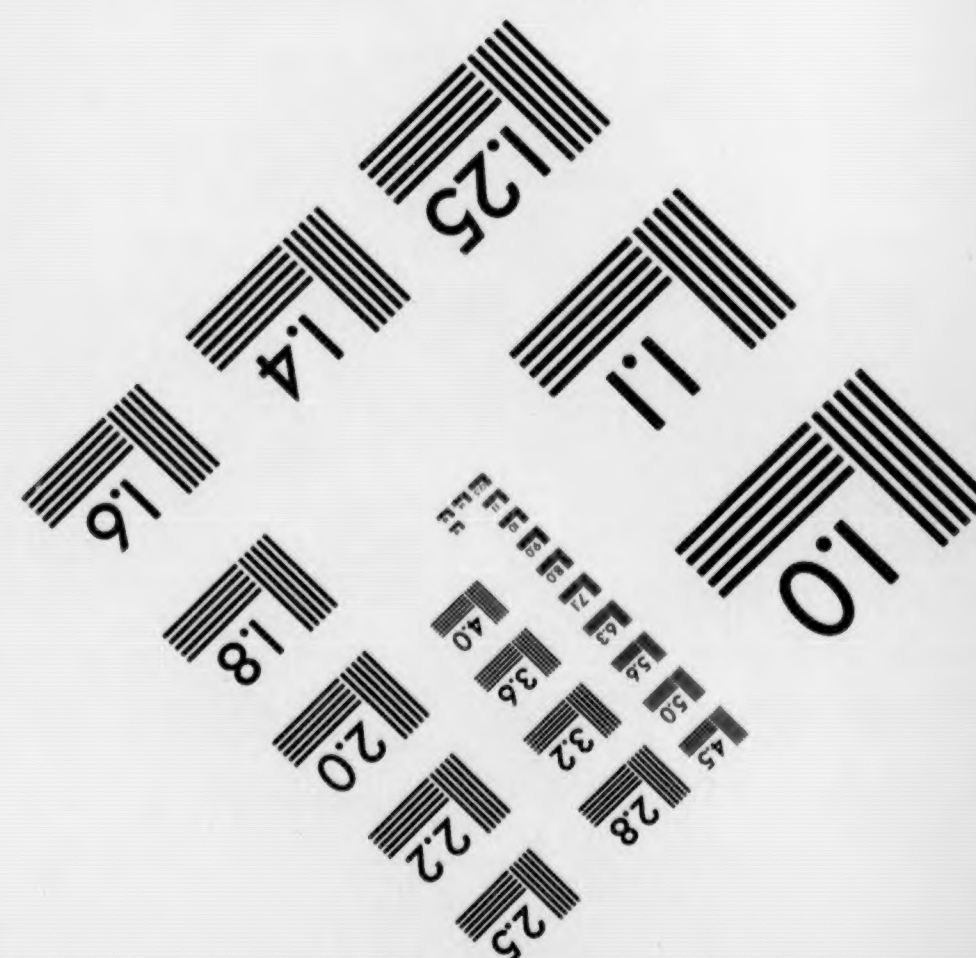
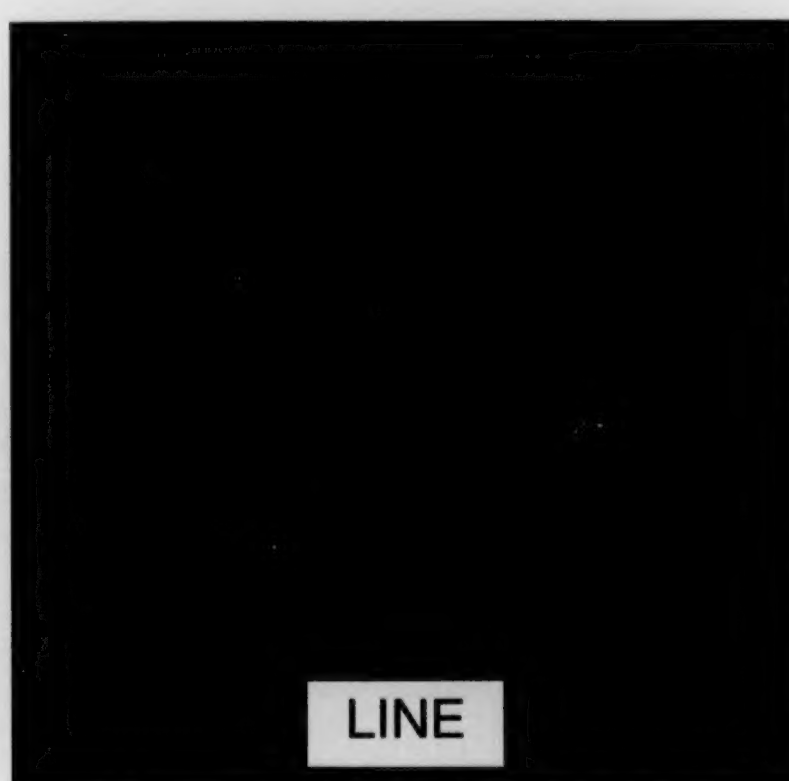
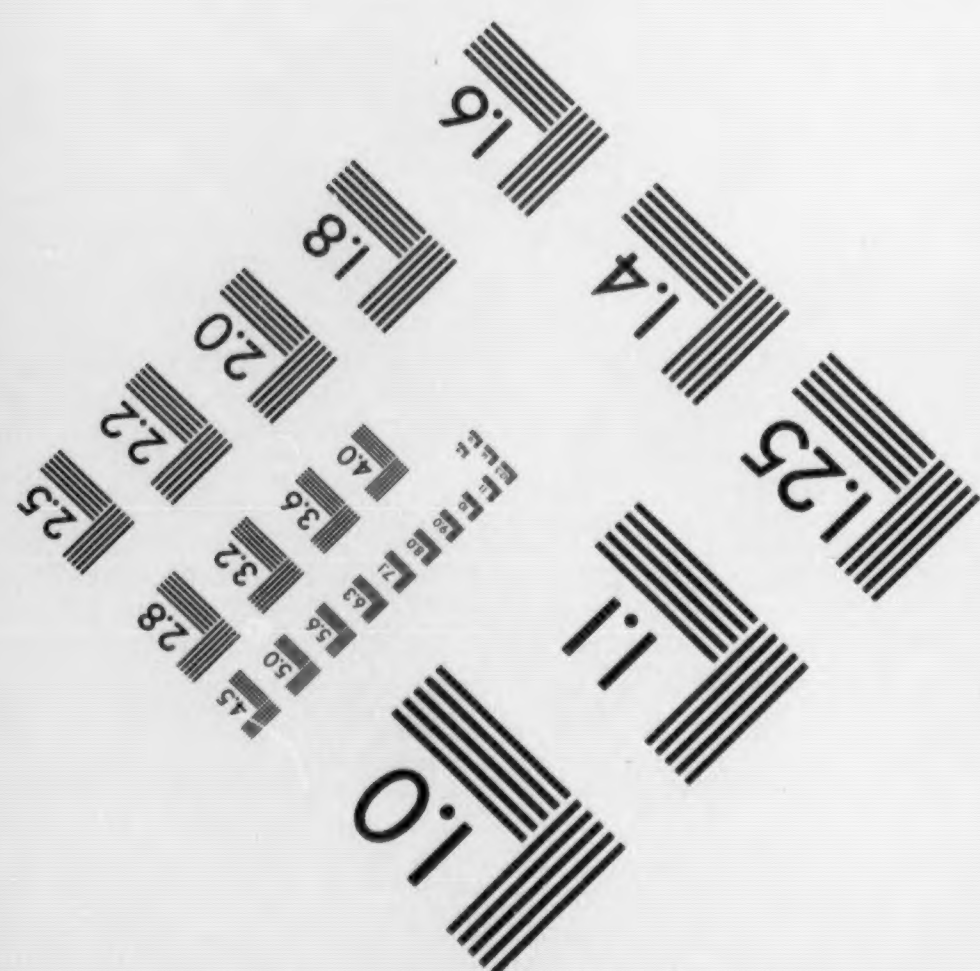
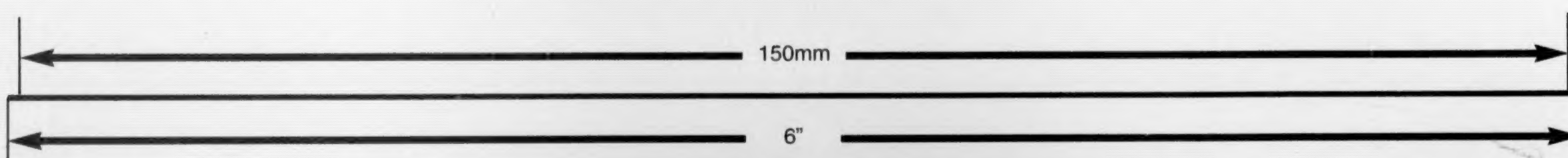
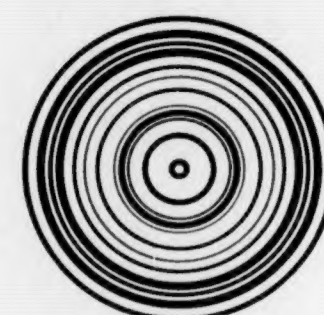
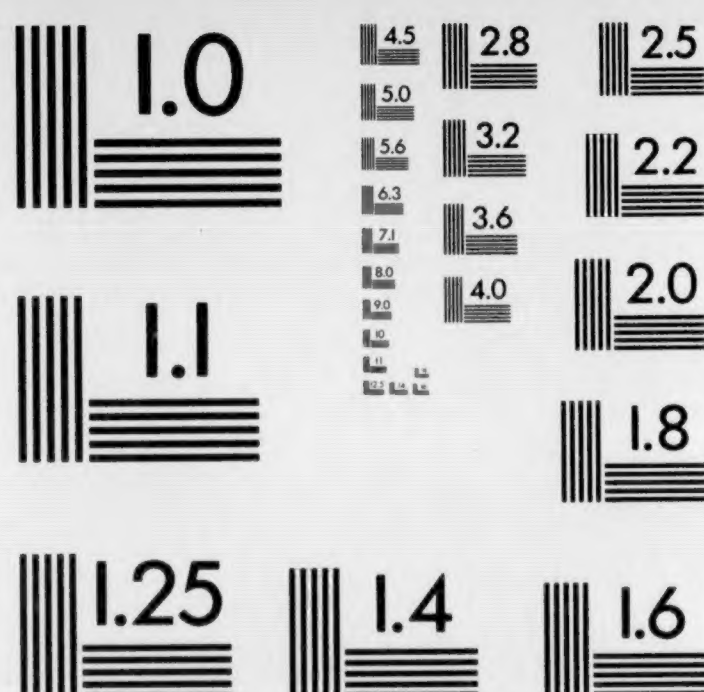
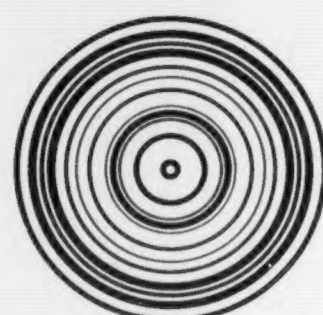
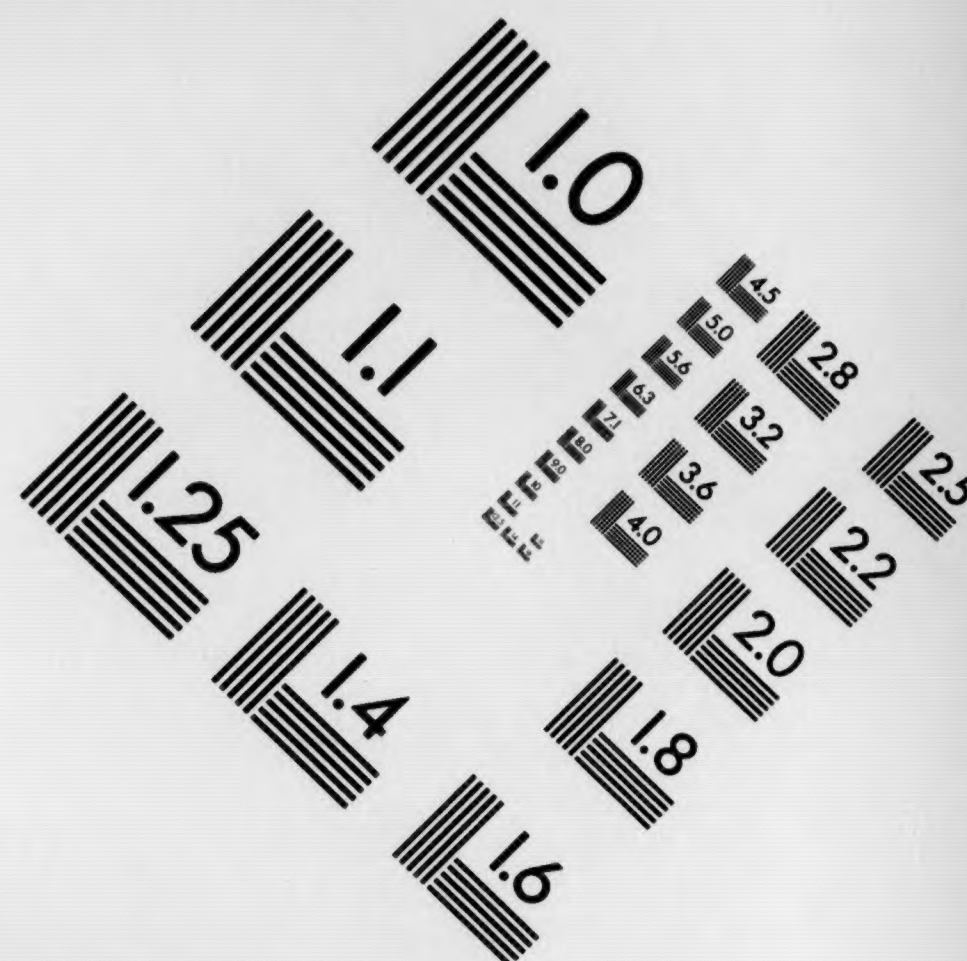
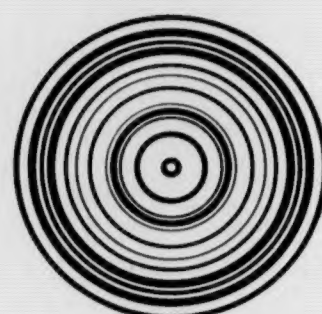
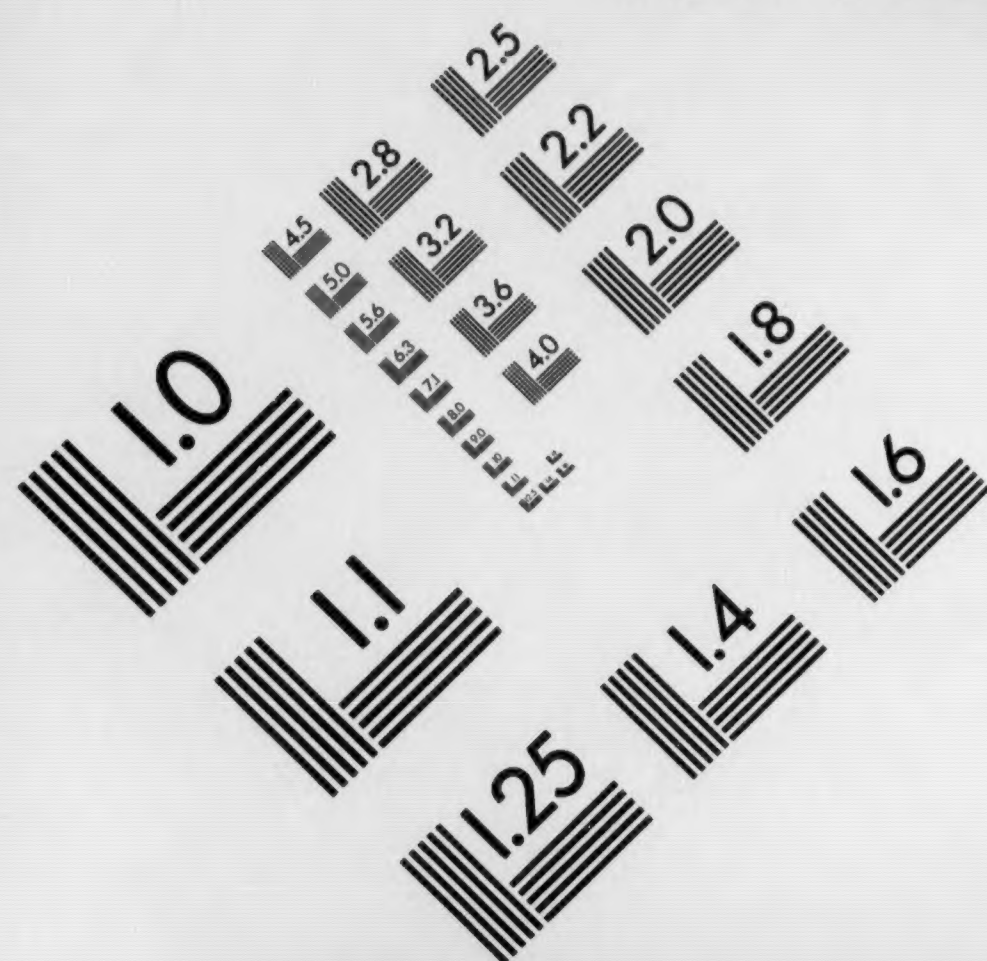

START

CONTROL TEST TARGET for Kodak Quality Monitoring

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT
IMAGING

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

LIBRARY

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL

Y-2005-1899.2

Zucker, Nechemias.

In blutikn gerangl

**:milkhme-reportazh: in akht
bilder mit a prolog.**

**In: Tsvishn nekhtn un morgn
: dertseylungen un a drame.**

Buenos Ayres, 1946.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005-1899.2

Zucker, Nechemias, b. 1896.

In blutikn gerangl :milkhme-reportazh: in akht bilder mit a prolog.

In book:

Tsvishn nekhtn un morgn : dertseylungen un a drame.

Buenos Ayres : Aroysgegebn fun a gezeshaftlekhn komitet als matone tsum
fuftsikstn geburtstog fun oytur, 1946.

Pp. 131-202.

- I. Short stories, Yiddish.--lcsh 2. Yiddish drama.--lcsh
I. Entre el ayer y el mañana. II. Argentina-Buenos Aires

ID : NXYH02-B4772

CC: 9114

DCF: [HBR]

CALL #: /26811

Reduction ratio X 10.0

אין
בלזטיק
נערענע

מלחמה-רעפארטאזש

אין אכט בילדער מיט א פראלאג

**באמערקונג פון יובל-קאמיטעט לכבוד
נחמיה צוקער**

דעם דאזיקן דראמאטישן מלחמה-רעפארטאזש
האט נ. צוקער אנגעשריבן נאך אין אנהויב פון
חודש מערץ 1943, כרי אים אויפצופירן אין א
גרויס טעאטער מיט דער מיטבאטייליקונג פון
אלע אידישע אקטיארן אין כוונאס איירעם,
למכת דעם פאראייניקטן היילפסקאמיטעט צו
העלפן די נעליטענע אידן אין אייראפע.

ליידער האט די אויפירונג פון דער (דעמאלט)
ערשטער מלחמה-פיעסע נישט געקאנט רעאליי-
זירט ווערן צוליב פארשידענע אויסערלעכע
אומשטענדן און ס'האט פאר פאסיק דעם
וויכטיקן דראמאטישן רעפארטאזש אריינצונע-
סען אין דער יוביליי-אויסגאבע פון חשוב
אויטאר.

שמואל ביאלי
סעקרעטאר

באמייליקטע:

ר' אברהם מעלצער (א רייכער לעמבערגער קהל-ראטמאן אין די 60 קער)
נאמאן (זיין זון)
מינא (זיין טאכטער)
בריינע (א קעכן ביי ר' אברהמען)
ר' שמואל (א מלמד)
יאקאב לעווינסקי (א סאוועטישער אוואציע-אפיציר)
אלבערט רייכמאן (א דייטש-אידישער פליט)
העלענא (זיין פרוי)
אנא (זיין טאכטער)
זיגפריד שולצע (אנאס מאן, א האלב-יודע)
יאהאן מאטעיקא (א פוילישער פריץ)
שטאט-משונגענער
לייטנאנט מיצקע (א געשטאפא-אגענט)
בראונהאוזען (א נאצ. אפיציר)
אלטער איד
גענעראל האזגרובער
ערשטער נאצ. אפיציר
צווייטער נאצ. אפיציר
ערשטע נאצ. סאלדאט
צווייטער נאצ. סאלדאט
דריטער נאצ. סאלדאט
ערשטער רויטארמייער
צווייטער רויטארמייער
דריטער רויטארמייער
ערשטער איד
צווייטער איד
ערשטע פרוי
צווייטע פרוי

קראנקעך-שוועסטער
א אינגעלע
ערשטער פארטיזאנער
ערשטע פארטיזאנקע
אידן, מענער, פרויען און קינדער, נאצ. און סאוו. סאלדאטן
פארטיזאנער און פארטיזאנקעס
א באר פון פארוואגלעטע קינדער

האנדלונג: צייט און ארט

פראלאג: „מיטן וואנדער-שטאב אין האנט“
בילד איינס: אין הויז ביי ר' אברהם מעלצער אין לעמבערג אונטער
סאָוועטישער אַקופאַציע.
בילד צוויי: אין זעלבן הויז, באַלד נאָך דער נאַצי־שער אינוואַזיע.
בילד דריי: אַ פּליט־לאַגער אין וואַלד
בילד פיר: אין נאַצי־שן גענעראַל-שטאב
בילד פינף: ביי דער געמאַ-וואַנט
בילד זעקס: אין פאַרטיזאַנען-לאַגער
בילד זיבן: אַ קאַראַוואַנע געפאַנגענע
בילד אַכט: אין נאַצי־שן גענעראַל-שטאב

פראלאג

באטייליקטע:

אהרן רייכמאן

העלענא

אנא

זיגפריד שולצע

אידן, מענער, פרויען און קינדער

איידער דער פארהאנג הויבט זיך אויף, שפילט די מוזיק א דייטשן
מיליטער־מאַרש און אינדערמיט מאַרש פאַלן אַריין טענער פון גאַלד
פאַדנס ליד „אידן בני רחמים, אַ נוס הארץ איז דאָ ביי אידן...“ (פון
„באָבע יאָכנע“) און בעת די מוזיק שפילט גאַלדפאַדנס מאַטיוו. באַווייזן
זיך פאַרן פאַרהאַנג, אין פינצטערניש געהילט פאַרשידענע פיגורן פון
מענער, פרויען, קינדער און זקנים, אַלע מיט פעקלעך אויף די פלייצעס,
פרויען מיט קינדער אויף די הענט און ביי די ברוסטן, אַ זקן האַלט
אַ ספּר־תורה איינגעוויקלט אין אַ טלית; ווי לאַנג די מוזיק שפילט די
אידישע מאַטיוו, נייט די געמריבענע קאַראַוואַנע פאַמעלעך און זי
פרוואַווט זיך אַפילו אַפּצושטעלן כדי אַפּצורוען, אָבער באַלד דערהערן
זיך ווידער די טענער פון דייטשן מאַרש און די קאַראַוואַנע נעמט איילן
ווי געמריבן פון אַן אומגעווענעם שונא. די קאַראַוואַנע ציט זיך לאַנג,
קומענדיק פון לינקס און אַפּגלייטנדיק אויף רעכטס און אַם פאַלט די
ליכט פון אַ ווייטן רעפּלעקטאָר אויף דער פליטיג־גרופּע און מען דער־
זעט צווישן זיי אַהרן רייכמאַן, העלענא, און זיין טאכטער אַנא.
זיין טאכטער אַנא מיט זייער איידעם זיגפריד שולצע
צ.ע. די ערשטע דריי גייען געבויגן פון מידקייט און מיט פעקלעך
באַהאַנגען, שולצע גייט נלייך און שטויסט די וואס גייען פאַר
אים און איילנדיק שטויסט איינער דעם צווייטן, פונדווייטנס הערט זיך
דער אַפּקלאַנג פון שיסערייען און די מוזיק גייט איבער צום אידישן
פאַלקס־מאַטיוו: „מיט דעם וואַנדער־שטאב אין האַנט“ און די קאַראַוואַנע
ציט זיך ווייטער און די פליטים זינגען שטיל מיט:

אלע:

מיט דעם וואנדער־שטאב אין האנט,
און א היים און און א לאנד;
און א נואל, און א פריינט,
און א מארגן, און און א היינט...
וואו גענעכטיקט, נישט געטאָנט,
נאָר גערודפט און געפלאָנט!
וואו גענעכטיקט, נישט געטאָנט,
נאָר גערודפט און געפלאָנט!
אייביק ניי, ניי, ניי!
אייביק וויי, וויי, וויי!
אייביק שפאן, שפאן, שפאן!
כל־זמן כוח איז פאראן!... (ביס).

מיטן אפשטארבן פון די לעצטע טענער, פארענדיקט זיך די פלי-
מיס־פארשונגע און דער פארהאנג הויבט זיך אויף.

בילד איינס

באטייליקטע:

ר' אברהם מעלצער
נאמאן
מינא
בריינע
ר' שמואל
יאקאב לעוויןסקי
אהרן רייכמאן
העלענא
אנא
זיגפריד שולצע

האנדלונג קומט פאר אין לעמבערג אונטער סאוועטישער אפופע-
ציע, אין זאל ביי ר' אברהםסען.

די בינע שטעלט פאר דעם רייכן זאל פון ר' איכרס
מעלצער אין לעמבערג, עס איז שבת, ארום שבתדיק געדעקטן
מיט זיצן אויבנאָר ר' אברהם, ביי זיין רעכטער זייט — נאָסאָו.
לינקס — מינא, געבן מינא — ר' שמואל און ווייטער
פון ביידע זייטן — אורחים.
ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף, האלט מען שוין ביים פאר-
ענדיקן די סעודה, ר' אברהם בענטשט מוזמן.

ר' אברהם:

רבתי, מיר וועלן בענטשן!

אלע:

יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם!

ר' אברהם:

ברשות מרגן ורבותי, נברך שאכלנו משלנו.

מינא:

קוקט ארויס דורכן פענצטער און פלוצלינג הויבט זי אן געבן צייכנס ווי באגריסנדיק עמיצן פון ווייטן און באַלד נייט זי שנעל אפ אויף לינקס, אלע בענטשן און עס הערן זיך פארשירענע אפגעהאקטע פראזן פון „ברכת המזון“.

ר' שמואל:

אותי, וורעי וכל אשר לי...

אויפטריט מינא, נאך איר לעווינסקי, אין קאסטיום פון א פילאמפייר.

לעווינסקי:

נוט שבת, אידן.

ר' שמואל:

ה...ם ה...ם נו, א, מפסיק שבתא טבא...

ר' אברהם:

המברך את עמו ישראל בשלום... — נוט שבת.

אלע:

נוט-שבת, נוט-שבת!

מינא:

הערסט, טאטישי, ער האָט זיך געקווינעלט אַריינצוקומען, ווייל עס איז שבת.

ר' אברהם:

אבי מען וויל נישט שטערן יענעם מנהגים, דאָרף מען זיך נישט קווענקלען. פאַר אַ אידן איז אלעמאַל אום שבת אָפן אַ אידישע שטוב און מיין שטוב אַוודאי.

לעווינסקי:

איך ווייס, הער מעלצער; איך האָב זיך שוין גענוג נוט איבערצייגט אין אייער וואַרימער גאסטפריינטלעכקייט און איך מוז אייך זאָגן, אַז איך האָב וועגן אייך אַ נאָר געהויבענע מיינונג.

ר' אברהם:

איך דאַנק אייך פאַר אייער קאָמפלימענט, הגם איך ווייס נישט מיט וואָס איך האָב אים פאַרדינט ביי אייך. אויב עס וועט אייך נישט לאַנגוויילן, קאָן איך אייך פאַרבעטן צום טיש און אייך הייסן דערלאַנגען כיבוד און אנב, אפשר האָט איר צו דערציילן עפעס נייעס, איז כאַטש שבת, אבי נוטע נייעס, בין איך גרייט צו הערן.

ר' שמואל:

אוי, רבוננו של עולם, הלוואי דערהערט מען שוין אַז היטלער האָט איינגענומען אַ מיתה משונה...

נאָמאָן:

וועלכער איז אויסגעשטאנען באַלד ווען לעווינסקי איז אַריינגעקומען: וועט אייך, חבר לעווינסקי.

לעווינסקי:

אַ דאַנק.

ר' אברהם:

מינא, הייס בריינען אַריינברענגען כיבוד.

מינא:

אַנטשולדיקט.

(נייט אַפּ אויף רעכטס. עס דערהערט זיך אַ שטאַרקער קלינג אין מיר גלעקס.)

(אויפטריט מינא, נאָך איר בריינע)

בריינע:

וויי איז מיר! ווער קלינגט דאָס דאָ אום שבת? גאָטעניו, באַשיץ און באַשירם אונז!

רויטט אַראָפּ פון טיש.

מינא:

נייט אַפּ לינקס, לעווינסקי קוקט איר נאָר, אומראַיק, נייט אַפּ נאָר איר.

ר' שמואל:

שטייט אויף.

וועלן מיר שוין צו „שאלעשירעס" טרינקען טיי. האָט מיר אַ גוטן שבת! אַ גוטן שבת! אידן, אויב איר ווילט, קומט מיט מיר, וועלן מיר אַראָפּגיין דורך די הינטערשטע טרעפּ... היינטיקע צייטן איז בעסער ווען אידן גייען דורך הינטערשטע טרעפּ... בריינעשי, פירט אונדז אַריבער דורך דער קיך... גיט אַהער, איך וועל אייך צוהעלפן אַריינטראָגן...

ער נעמט ביי בריינע'ס עטלעכע זאַכן און זי דאַס איבעריקע פון טיש, בריינע נייט אַפּ די ערשטע, נאָר איר ר' שמואל און נאָר אים די אורחים, אלע אַפּ אויף רעכטס.

גלייכצייטיק באַווייזן זיך פון מיר לינקס צוערשט מינא, נאָר איר — אַהרן רייכמאַן, העלענע, אַנא, און זיך פּרזידענט, אלע אין אַפּגעטראַגענע, ערטרעוויי צערי-סענע קליידער, העלענע טראַנט אַ גרויסע שוואַרצע פאַרסמאליעטע בראַט פאַן.

מינא:

טאטישי, די מענטשן פרעגן אויף דיר. זיי זאָגן, אַז זיי זיינען אונז דווערע גאָענטע קרובים. זיי קומען פון יענער זייט.

ר' אברהם:

שטייט אויף, נייט זיי אנטקעגן, קוקט זיי אלעמען שארף און באטראכט רייכטאנען, דערקענט אים.

אויב איך האב נישט קיין טעות... יא, דוכט זיך אהרן!

רייכמאן:

ווארפט זיך אין ר' אברהם ארעמס און קושט אים. אוי, אברהם, ענדלעך אָנגעקומען אהער! זעסט ווי מיר זעען אויס? פון אונדזער גאנצן פארמעגן, זעסט, אָט אזוי אָ, מיט גארנישט, בלויז דאָס ביסל לעבן קוים ארויסגעראטעוועט...

ר' אברהם:

קודם, שלום-עליכם. היינט איז שבת, מיט קיין ווארים באָד קאָן איך אייך נישט מהנה זיין, אָבער אַרומוואַשן זיך קאָנט איר. מינא, פיר אַרײַן אונדזערע חשובע געסט אין קיך און אין באָד-צימער און לאָז זיי דאָרט אַביסל אָפּפרישן.

העלענא:

שטעלט זיך פאר פאר מינא. איך בין טאָנטע העלענא, דאָס איז מיין טאָכטער אַנא און דאָס איז אונדזער איידעם, הער זיגפריד שולצע, אינושעניער.

מינא:

זייער אָנגענעב. קומט טאָנטע, קומט, און זי הער שולצע, קומט, אַביסל דעם שטויב אָפּרייניקן... אָבער טאָנטע, וואָס האַלט איר די בראָט-פאַן, שטעלט זי אוועק. וויל ביי איר נעמען די פאַן, העלענע דערשרעקט זיך און דריקט די פאַן צו זיך.

העלענא:

גאָט בעהיטע! מיין אַרימע מוטערס בראָט-פאַן! מיין איינציקער אָג דענק נאָך מיין גאָטזעליקער מוטער... דאָס גיב איך נישט אויס דער האַנט...

אַלע חוץ ר' אברהם אָפּ אויף רעכט.

ר' אברהם:

זעצט זיך, נלעט זיך פאַרזאָרגט די באַרד, עס קומט אַרײַן ל ע וו י נ ס ק י. ווען ער דערזעט אים:

אָ, איר זייט דאָ?

לעווינסקי:

יא, הער מעלצער, איך בין דאָ. איך האָב געזען די צעשראָסענע געסט, האָב איך זיך אָפּגערוקט אָן א זייט. איך האָב נישט געוואָלט, אַז מיין אָנוועזנהייט זאָל זיי נאָך מער דערשרעקן...

ר' אברהם:

אָט זעט איר; די צייט איז דער בעסטער לערער. די וואָס זיינען גאָר-וואָס געקומען זיינען מיין שוועסטערקינד און זיין פאמיליע.

רייכע מענטשן געווען אין היטלער-לאַנד; דרייסיג יאָר דאָרט נע- לעבט און געשטרעבט, געאַרבעט און געבויט און זיי האָבן זיכער נישט געטראַכט צו פארלאָזן זייער אָנגעהאָרעוועטע האָב און גוטס און אָט זיינען זיי געקומען מיטן בלויון ביסל לעבן. וואָס הערט זיך עפעס נייעס? איר ווייסט אפשר עפעס מער ווי די צייטונגען שרייבן?

לעווינסקי:

ווען איך זאָל האָבן גוטע נייעס, וואָלט איך עס אייך באַלד געווען געזאָגט אויפן הויכן קול. אָבער דערווייל האָב איך נישט קיין נייעס, איך האָב בכלל נישט קיין קאָנקרעטע נייעס, עס ווייזט זיך מיר אָבער אויס, אַז עפעס וועט קומען, אַז עפעס גרייט זיך און הלוואי זאָל איך האָבן א טעות...

ר' אברהם:

אייערע ווערטער שרעקן מיך. אויב אונדזערע יונגע אידן וועלן אָג הויבן זיך שרעקן פאַר דעם וואָס קאָן קומען, טאָ וואָס זאָלן מיר, אַלטע לייט נאָך פילן?

לעווינסקי:

נישט איבערשרעקן וויל איך אייך און איך שרעק זיך אַכסאַלוט נישט פאַר דעם וואָס קאָן קומען, אָבער טאַקע דערפאַר, וויל איר זייט נישט קיין יונגערמאַן, מיין איך, אַז עס איז בעסער פאַראויסצור- זען יעדע מעגלעכע געפאַר און באַצייכנס אָנעמען מיטלען די נע- פאַר אויסצומיידן...

ר' אברהם:

הערט, איר זייט א יונגערמאַן פון א גאנץ אנדערער וועלט און איר האָט א גאנץ אנדערן וועלט-באַנעם ווי מיר, פונדעסטוועגן וויל איך אייך זאָגן, אַז עס זיינען דאָ א סך געפאַרן וואָס גאָט שיקט אָן אויף אונדז, וועלכע מיר קענען מיט אונדזער גאנצער חכמה נישט אויסמיידן. ווען גאָט האָט אָנגעשיקט אויף איובן אזויפיל שטראָפן, צי האָט ער זיי געקאָנט אויסמיידן? אזעלכע געפאַרן אָדער שטראָפן, דאָרף דער מענטש אַנטקעגנגיין מיט מוט און האָפּענונג, דער מענטש דאָרף זיין אויסגעהאַלטן און שטאַרק גענוג, אויף צו קענען איבער- לעבן די געפאַרן, ביז עס קומט דער נייער טאָג ווען גאָטס רחמנות איז גובר דעם שטן-המשחית און עס ווערט ווידער גוט אויף דער ערד... אָבער וואָס זיינען אייערע נייעס?

לעווינסקי:

הערט, הער מעלצער, איך האָב ליב צו הערן אייערע ווערטער. זיי קלינגען פאַר מיר גאנץ שיין, אָבער ווי האָט איר געזאָגט? — איך בין פון אַן אנדער וועלט, וואו עס האָט זיך אויסגעפורעמט אַן אַג דער פילאָזאָפיע און איך קאָן מיט אייער מיינונג נישט מסכים זיין.

איר ווייסט, ווי נאך איך האב זיך באקענט מיט אייער הויז, האב איך עס ליב באקומען און אויף וויפל עס ליגט אין מיין באשיידע- נער מעגלעכקייט, וואָלט איך געוואָלט אז אייער הויזגעזינט זאָל באשיצט ווערן קעגן מעגלעכע געפאָרן און דעריבער וויל איך אייך זאָגן, אז עפעס פילט זיך אין דער לופט אַן אַנקומענדיקע כמאָרע און איך וויל פון גאנצן האַרצן, אז איר זאָלט אייך באַצייטנס באַ- שיצן קעגן איר...

ר' אברהם:

אייערע ווערטער קלינגען מיר אַפילו אביסל מאָדנע; ערשט נעכטן האָט מיין נאָטאָר געלייענט אין דער צייטונג, וואו עס ווערט נאָר כאַמאָל פארזיכערט אז דער פריינטשאַפּטס-אַפּמאָך מיטן שטן- המשחית איז פעסט און זיכער; טאָ וואָס פאַר אַ גאָרענע געפאָרן קאָנען דען לוייערן אויף אונדז? איר ווייסט, הער לעווינסקי, ווען א יי ע ר ע האָבן אַקופירט אונדזער געגנט און אונדזער שטאָט, האָב איך צו אייערע נישט געהאַט קיין איבעריקן צוטרוי, אָבער איך האָב איך עס באַטראַכט פאַר אַ נס מן השמים, ווייל איר האָט אונדז געראַטעוועט פון הימלערס שאַרפע גענל; אָבער וואָס אַ טאָג וויי- טער, דוכט זיך מיר, אז איך ווער מער שלום מיט אייך; וואָס אַ טאָג ווייטער, זע איך מער איין, אז נאָר די השגחה העליונה האָט אייך, איך מיין, אייערע מענטשן צוגעגרייט, אז איר זאָלט זיין אונ- דזערע רעטער פון דעם אַרומיקן ים פון פייער און האַס און אויב דער אַפּמאָך האַלט אָן און עס איז נישטאָ קיין געפאָר נצד הימ- לערן, טאָ וואָס איז דאָ צו שרעקן? אדרבא, זאָגט מיר דייטלעכער, וועלן מיר זען צי עס איז דאָ עפעס וואָס צו טאָן.

לעווינסקי:

דאָס זיינען רייד פון מליצה. אייערע אייביקע רייד, וואָס שוואַכן אָפּ די טאַט און איך האַלט, אז איצט איז די טאַט וויכטיקער. טאַקע דער פאַקט גופא וואָס אונדזערע צייטונגען שטרייכן יעדן טאָג אונטער די זיכערקייט און פעסטקייט פון אונדזער פאַקט מיט הימלערן און זיינע לייט, טאַקע די לויב-געזאָגנען צו דעם פאַקט, באַווייזן אז עפעס איז נישט אין פולער אָרדענונג. מיר האָבן באַ- קומען ידיעות אז די גאָנצע קאָנצענטרירן זיך אין גרויסע מאַסן נאָענט צו אונדזער גרעניץ; איך גלויב אויך, אז די פלוצלינגדיקע נסיעה פון רודאָלף העס קיין ענגלאַנד, קאָן נישט אַריבערגיין אָן פאַלגן און בעת אונדזערע צייטונגען לויבן אזוי און פרייען זיך מיטן פאַקט, גרייטן מיר זיך פונדעסטוועגן אויף יעדער איבעראַ- שונג און אַט האָב איך היינט באַקומען דעם באַפעל, מאָרגן אַרויס- צופליען קיין מאַסקווע און אַ גאָנצע רייע אָפיצירן האָבן באַקומען

פאַרשידענע באַפעלן און דאָס איז אַ באַווייז, אז מען ריכט זיך אויף נייעס און איך מיין, אז עס וואָלט נישט געשאַדט ווען איר נעמט צונויף אייער פאַמיליע און איר פאַרט אַריבער טיפער אין אונדזער לאַנד.

ר' אברהם:

אָוראי איז אייער נייעס נישט קיין דערפרייענדיקע; אָבער ווי נעמט מען עפעס אַ היים וואָס גאָנצע דורות האָבן אין משך פון הונ- דערטער יאָרן אויסגעבויט און מען פאַרלאָזט זי אַט אזוי אַ, אויף הפקר? וואָס קאָן ווערט זיין אונדזער לעבן אָן אונדזער אייגענעפונ- דעוועטער היים? איר האָט געזען די טויזנטער פליטים וואָס האָבן זיך מיט סכנות-נפשות דורכגעריסן די גרענעצן פון די המנס? ווי ווערן וואַלנערן זיי זיך דאָך איבער די גאַסן און וואו זיי לויפן, לויפט דאָך זיי נאָך דער אומגליק! קאָן מען דען אַנטלויפן פון גאָטס שטראָף?

(אויפטריט מינא)

מינא:

אַנטשולדיקט, חבר לעווינסקי, איך האָב דאָרט געהאַט אַביסל אומ- אַנגענעמלעכקייטן מיט די אַנטלאָפּענע קרובים מיינע; הערסט, טאָ- טישי, דער שולצע, איז דער אמתער טיפ און ער וואָלט זיכער בע- סער געטאָן, ווען ער בלייבט דאָרט מיט די גאָסן.

ר' אברהם:

וואָס אזוינס האָסטו געזען אָן אים? מיר איז ער אויך נישט גע- פעלן; איר, לעווינסקי, איר קומט דאָך פון אַ נייער וועלט, פון אַן אַנדער וועלט, אָבער אויף אייער פנים זעט מען דעם צלם אלוקים און אויף דעם שולצע האָב איך גאָרנישט געזען..

מינא:

עס איז דאָך שרעקלעך! אַ מענטש קומט אַלס אַנטלאָפּענער פון רדיפות און פיין און ער האָט נאָך דאָ טענות צו מיר פאַרוואָס מיר האָבן דאָ צו ווייניק קאָמפּאַרט... און מיט דער טאַנטע איז אויך אַ שפּאַס; זי וויל דאָך די פאַרשטאַלעטע בראַט-פאַן נישט אַרויסלאָזן פון האַנט און זי האָט זי מיטגענומען אפילו אין באַד-צימער...

לעווינסקי:

הערט, חברטע מינא, איך האָב דאָ גערעדט מיט אייער פאַטער וועגן דעם וואָס איך האָב אייך היינט אינדערפרי געזאָגט, אָבער ער וויל זיך נישט פאַרטראַכטן אויף דער ערנסטקייט פון דער לאַגע.

ר' אברהם:

אַנטשולדיקט, יונגערמאַן, איך האָב זיך י אַ פאַרטראַכט, אָבער מיין אויספיר איז אַן אַנדערער. איך האַלט, אז פון גאָטס שטראָף

קאן מען נישט אנטלויפן און דעריבער בין איך גרייט אָנצוזאָפּן זיך מיט כוחות, אויף צו קאָנען איבערלעבן די שווערסטע נסיונות. איך האָלט, אז עס וואָלט געווען אַ פארברעך פון מיין זייט, אז איך זאָל דאָ איבערלאָזן מיין איינגעפונדעוועטע היים, מיין סביבה, מיין נע מיטמענטשן וועלכע נויטיקן זיך אַמאָל אין מיין עצה און אין מיין הילף און איך זאָל אליין זוכן ווי אזוי אַרויסצוראטעווען מיין ביסל חיות... איך האָלט, אז מיין וואוילשטאַנד — כאָטש עס האָט זיך אַ סך געענדערט און עס וועט זיך אַוודאי נאָך מער ענדערן אונטער אייער אָסופאַציע, האָט אויף מיר אַרויפגעלייגט אַ גרויסע אחריות צו זאָרגן נישט בלויז פאר מיין אייגן לעבן, נאָר פונקט אזוי פאר דעם לעבן פון מיינע אַרומיקע און ווי קוקט איר אויף אַ דעזערטיר וואָס אַנטלויפט פון פראַנט? — פונקט אזוי וואָלט איך געמוזט קוקן אויף זיך אליין...

לעווינסקי:

און איך זע אנדערש די זאך. איך האָלט, אז פונקט אזוי ווי מען דאַרף זיך אַמאָל צוריקציען פון אַ פראַנט צוליב סטראַטעגישע טעמים, אזוי דאַרף מען אויך קענען זיך צוריקציען פון אַ געפאַר, כדי זי אויסצומיידן און כדי צו דערהאלטן זיך ביים לעבן אויף צו קענען ווייטער לעבן און ווירקן.

מינא:

דער טאַטישי וועט מיר אַנטשולדיקן; איך בין אויך אויסגעוואַקסן מיט אונדזער היים און סביבה, אָבער איך מיינ, אז כדי צו קענען ראַטעווען די היים און די סביבה, איז אַלעמאָל בעסער ווען מען שטייט אַ נ. ט. ק. ע. נ. שונא, איידער צו ליגן אונטער דעם שונאם שטיוול. שטייענדיק אַנטקעגן שונא קאָן מען קעמפן קעגן אים און מען קאָן מער-ווייניק שטערן זיין פארניכטונגס-אַרבעט און ליגנדיק אונטער דעם באַשפּאַרנטן שטיוול, בלייבט נישט מער ווי זיך צו דרייען ווי אַ שלאַנג אויף דער ערד. איך מיינ, טאַטישי, אז חבר לעווינסקי איז גערעכט און אויב עס זאָל זיך אַרויסווייזן אַ שטיקל געפאַר, דאַרפן מיר זיך צוריקציען, כדי צו האַלטן זיך אַנט-קעגן שונא.

(אויפטרײט בריינע)

בריינע:

זייט מוחל, באַלעבאָס, וואָס איך שטער אייך; איך קאָן זיך דאַרט קיין עצה נישט געבן; דער יעקע וויל דווקא איך זאָל פאר אים אויפקאָכן אַ שאַקאַלאַד, פאר אים און פאר זיין פרוי און איך... איך האָב נאָך קיינמאָל נישט מחלל שבת געווען...

ר' אברהם:

עס איז נאָך דאָ אַ טשייניק הייסע טיי?

בריינע:

יא, באַלעבאָס. עס איז נאָך דאָ אַפילו אַביסל טשאַלנט. איך האָלט דעם טשייניק גוט פארדעקט אויפן אויוון און ער איז זיכער הייס און פריש אזוי ווי ערשט געזאָטן.

ר' אברהם:

גוט. אויב די קרובים האָבן זיך שוין אַרומגעוואַשן און אָפּגעפרישט פון וועג, זאָלן זיי אַריינקומען, וועלן זיי שוין טרינקען טיי צוזאַמען מיט אונדז.

בריינע:

ביי מיר האָט איר שוין געפועלט; עס ווענדט זיך נאָר וואָס דער יעקע וועט זאָגן...

אב.

ר' אברהם:

שטייט אויף.

איך מיינ אז עס וועט זיין שענער איך זאָל זיי אליין אַריינבעטן אין זאָל, ווייל בריינע קאָן זיך נאָך צעשלאָגן מיט דעם יעקע וואָס איך זע נישט אויף אים קיין סימן איר...

נייט אב רעכטס.

מינא:

און אפשר האָסטו פאַרט אַ טעות? עס איז דאָך נישט מעגלעך, אז בעת אונדזערע צייטונגען שרייבן אזוי וואַרים וועגן דעם פאקט מיט דעם וויסטן מערדער, זאָל ער זיך נאָר גרייטן מיט אַ מעסער פון הינטן?...

לעווינסקי:

מינא טייערע, ביזט דוכט זיך אַ גאַנץ באַוואוסטזיניק מיידל, דאָך ביסטו נאָך אַלץ באַהערשט פון דעם גאַאיוון גלויבן פון דיינע אבות... צי האָט היטלער נישט אונטערגעשריבן אַן אָפּמאָך מיט דעם אַלטן עובר-בטל מיטן שירם? צי האָט מען אים נישט אַלץ נאָכגעגעבן? און צי האָט מען דען די חיה נישט אָנגעשטאַפט דעם מאָגן מיט אַלץ וואָס ער האָט נאָר פאַרלאַנגט, גלויבנדיק איר צו זאָגן אז זי וועט מער נישט בייסן? נו? האָט זי נישט גענומען בייסן אויפסניי? הער, מינא, איך בין זיכער אז עפעס נייעס וועט געשען און איך וואָלט דווקא געוואָלט, אז די חיה זאָל זיך פרוואון וואַרפן אויף אונדז, כדי מיר זאָלן קענען איינמאָל פאַר אַלעמאָל אָפּשניידן אירע שאַרפע נעגל וואָס האָבן זיך אזוי אַריינגעשניטן אין אירישן גוף... איך וואָלט געוואָלט אז דווקא מיר זאָלן דעם גרויזאַמען מאַ-

ניאק פארניכטן און דערמיט צוריקשטעלן די גלייכגעוויכט אויף דער וועלט...

מינא:

ווי דו רעדסט דאס עפעס... אזוי ווי אן אמתער אידישער נאציאנאליסט...

לעווינסקי:

ווייל איך בין עס! ביי אונדז, אין אונדזער לאנד, האט זיך אין משך פון די לעצטע צוויי צענדליק יאר אויסגעפורעמט א נייער טיפ איך וואס האלט זיך טאקע נישט פאר קיין אתה-בחרתנוניק, אבער ער ווייסט אויך נישט פון קיין הכנעה און פון קיין זינגען מהד יפית; מיר פילן מיט די ליידן פון אונדזערע ברידער אונטער המנס ממשלה, אבער גלייכצייטיק ווייסן מיר, אז א סך פון זיי האבן די ליידן כשר פארדינט, ווייל זיי האבן אליין געהאלפן, אז די ליידן זאלן קומען אויף זיי... נא, זע, אט איז דיין פאטער אוועק אין קיר, ער זאל דארט בארואיקן א מענטשן, וועלכער איז גאר-וואס ארויס-גערעטעוועט געווארן פון טויט אדער פון תפיסות און שוין האט ער טענות, אז מען האט אים דא צוגעגרייט צו ווייניק קאמפארט... אזעלכע אידן זיינען אלעמאל גרייט אויף אלץ; אט אנטלויפן זיי פון דער רוט וואס שטייט זיי און אט, זאל נאך דער שטייטער אים וועלן צוואווארפן א שמיכל, וועלן זיי באלד לעקן די רוט וואס האט זיי געשמיסן... מינא, הער, איך האלט אז די צייט איז איצט נישט פאר לעקציעס; איך האלט, אז שוין היינט דארפט איר איר הויבן פאקן די זאכן און פארלאזן די שטאט. דו מוזט זען ווירדן אויף דיין פאטער, ער זאל זיך אונטערווארפן דעם גורל פון דער צייט און ראטעווען זיין הויזגעזינט. מינא, נישט נאך דערפאר וואס איך האב דיר אזוי ליב, נישט פון ענאאיסטישע מאטיוון ווייל איך אז דו זאלסט אוועק פון דאנען וואו איך זע געפאר; דיין פאטער איז מיר אויך זייער געפעלן, איך זע אין אים א וואוילן און ערלעכן מענטשן און איך וויל זייער, אז ער זאל זיך ראטעווען מיט דיר צוזאמען.

מינא:

חבר לעווינסקי... יאקוב... ווי שנעל און זיכער דו האסט עס א זאג געטאן: — נישט קיין אתה-בחרתנו און נישט קיין מהיפית... און ריינדיק אזוי ערנסט, געדענקסטו נאך צו זאגן אז דו האסט מיך ליב און ווי מיר געפעלט דאס, וואס דו שטעלסט נישט העכער די ליבע איבער אלץ, וואס דו נעמסט עס נישט ענאאיסטיש... איך זע אין דער ליבע א נאנץ אנדערע, ווי די ליבעס פון אונדזערע געפיעשטשע זינדלעך וואס דע-ירייכן דעם אפיצירן-שטאנד...

לעווינסקי:

ליינט די האנט אויף איר אקסל.

מינא... גלויב מיר... מיין ליבע צו דיר איז ווי דאס פייער פון טויזנט זונען און ווען איך קוק אין דיינע טיפע קוואלן-אויגן, זע איך אין זיי מיין צוקונפטיק גליק און מיין צוקונפטיק לעבן. מינא, זע די גרויסע וואונדער פון צופאל! אזא וועלט-גערעכטע האט באדארפט קומען, אינוואזיעס, קאמפן, קרבנות און אקופאציעס, כדי איך זאל זיך מיט דיר באקענען און כדי איך זאל אין דעם שיינעם לעמבערגער מיידל דערפילן מיין גליק...

מינא:

דו פארסט דאך שוין מארגן אוועק!

לעווינסקי:

און דערפאר וויל איך, אז אויך איר זאלט פארן טיפער אין לאנד. אז דו וועסט זיין אין זיכערהייט, וועל איך, אויב עס וועט נויטיק זיין, קעמפן ווי א לייב, אז דער שונא זאל אפגעווישט ווערן פון דער ערד! מינא, ווירט אויף דיין פאטער... און ווען ער וועט זיך פארעקשנען, טא פאר דו אליין! אויב איך האב א טעות מיט מיין שווארצער נביאות, וועסטו דאך קענען צו יעדער צייט צוריקקומען און אויב איך האב נישט קיין טעות, מוזטו דאך זען זיך צו ראטעווען!... זאג עס מיר צו...

מינא:

יאקוב...

זי טויעט זיך צו אים.

איך האב מורא, אז איך וועל מיין טאטישי נישט קענען איבער-ריידן... איך וועל פרוואוון, נאך טאמער נישט, וועל איך אים נישט קענען פארלאזן... שוין זעכצן יאר ווי ער איז געבליבן אן מיין נאטזעליקער מוטער און ער האט מיר נישט געוואלט אריינברענגען א שטיפמוטער אין שטוב... ער האט מקריב געווען זיין לעבן צוליב מיר, טא זאל איך איצט, צוליב געפאר, אים פארלאזן?... יאקוב...

לעווינסקי:

מינא...

אויפטריט צוערשט ר' אברהם, באלד נאך אים אהרן, העלענע, אנהאן שולצע.

ר' אברהם:

קומט אהער, זעצט אייך, לאמיר אייך באקאנט מאכן: — דאס איז דער הער לעווינסקי, א רוסישער אוואציע-אפיציר און דאס זיינען מייע קרובים וועלכע האבן זיך ארויסגערעטעוועט פון מערדערס לאפעס...

אהרן:

זייער אנגענעם. איך האב אלעמאל געהלומט, איך האב געוואלט זען ווי עס זעט אויס אן אפיציר פון די היינטיקע רוסיש און אט זע איך אים.

העלענא:

האלט נאך אלץ די פארשטאנענע בראטפאן, נעמט זי פון דער רעכטער אין דער לינקער האנט, באגרייבט זיך מיט לעווינסקי:

און איך וואלט פריער מורא געהאט צו דערלאנגען די האנט א מענטשן פון די רויטע... איך בעט אום פארצייאונג...

אנא:

זייער אנגענעם, מיין הער, אנטשולדיקט, מען זאגט, אז איך טאר מען נישט רופן הער, אבער איך בין שוין אזוי געוואוינט...

שולצע:

טוט צו צוויי פינגער צום קאפ, פארנויגט זיך:

זער אנגענעם; מיט א פארבינדעטן מעגלעכע זיך דאך באגרייבן...

לעווינסקי:

מינע הערן און דאמען,

צו אנא.

אנטשולדיקט געערטע פרוי, וואס איך באנוץ זיך מיט אייערע טערמינען; מינע הערן און דאמען, איך בעט אום אנטשולדיקונג, מיין פליכט רופט מיך.

נייט מיט מינא ביז צום פענצטער, זאגט איר עפעס אינדערשטיל, קומט באלד צוריק, פארנויגט זיך פאר אלעמען:

דא סווידאניא!

דערלאנגט ר' אברהם'ס די האנט.

געדענקט, הער מעלצער, וואס איך האב אייך געזאגט. א גוטן שבת.

ר' אברהם:

א גוטן שבת.

מינא:

דא סווידאניא.

באגלייט לעווינסקי ביז אפ לינקס. קומט באלד צוריק.

העלענא:

קרייט זיך:

האסט געהערט, אלבערט? אן אפיציר און זאגט: „א גוטן שבת“.

שיינע אפיצירן האבן זיי דאס...

ר' אברהם:

מינא, גיי זאג ברייגען, זי זאל דערלאנגען טיי.

מינא א.

און זי, הער שולצע, פארוואס זעצן זי זיך נישט? נעמען זי פלאץ.

שולצע:

נ'יא, פלאץ נעמען... גוט, איך דאנקע...

ר' אברהם:

איר וועט מיר אנטשולדיקן וואס איך קאן אייך נישט אויפנעמען ווי געהערט, ווייל היינט איז שבת. אבער טיי מיט פארבייטן איז פאראן. איצט דערצייל מיר אהרן, ווי אזוי עס איז דיר דערנאנגען ביז דו האסט זיך אריבערבאקומען אהער...

אהרן:

דערנאנגען, יאק דערנאנגען. דאס וועט זיין צייט מארגן צו דער ציילן. דערווייל דארף מען וויסן ווי עס וועט אונדז דא דערגיין... ווי זעט עס עפעס אויס דא, אונטער די דאזיקע וואס שרייען „אלע גלייך“? ... יא? ווי לאנג האבן מיר זיך שוין נישט געזען? א יאָר דרייסיק? ניין, מיט פופצן יאָר צוריק בין איך דאך דא געווען צו גאסט, אוי האט זיך דעמאלט געמאכט געשעפט!... קאן מען דא היינט אויך אזא האנדל טאן?

ר' אברהם:

דו ווייסט, אהרן, אז מיר דא זיינען פרום, דו ביסט שוין געווען אן איבערגעפירטער נאך איידער דו ביסט אוועק אין היטלערס מדינה און איצט, דו האסט נאך נישט רעכט אפגעטרייטלט פון זיך די געלע לאטע, רעדסטו שוין וועגן געשעפטן? קודם איז דאך איצט שבת, לאז דעם האנדל אויף מארגן און דערצייל בעסער וואס מען הערט דאָרט אויף יענער פינצטערער זייט.

שולצע:

אוי, דאָנערטעגער! ווי היים!

שטייט אויף.

איז דא נאך נישטא קיין ווענטילאציע?

מינא:

דאָרט איז דער באלקאן, גייען זי ארויס אויב זי ווילן.

שולצע:

קומסט מיט, אנא?

אנא:

געוויס מיין שאץ!

שטייט אויף, נעמט שולצען אונטער ארעם, אפ אויסן באלקאן.

אהרן:

אמעט א.

אזוי! און איצט, אז דער יעקע איז שוין ארויס, קאן איך ערשט אנהויבן: ווי דו קוקסט אים אן, אברהם, ווייס ער גארנישט ווער עס האט אים פארשלייערט. דער שטריק איז אים שוין געהאנגען אויפן האלדז, דערנאך האט מען אים פארשיקט אין א קאנצענ-...

טראציע-לאגער און אלץ פאר דעם חטא וואָס זיי האָבן אויסגע-
פינען, אז ער האָט געהאַט אַ אידישע באַבע... ער אליין האָט אפילו
נישט געוואוסט דערפון... דאָס האָט מיין העלענא אים אָפגעזוכט
פאר אַן איידעם...

העלענא:

פארוואָס רעדסטו אזוי? אונדזער אַנא האָט דאָך אים אזוי ליב!...
(אויפטריט בריינע)

מיט טיי און קיכלער.

בריינע:

הייסע טיי, אז עס איז א נחת! אזוי קאָן נאָר בריינע פארגרייטן אַ
טשאָלנט, אז די טיי זאָל בלייבן הייס ביז נאָך הבדלה...

אהרן:

טרינסט.

יא, זי האָט אים ליב... געווען זיך אין וואָס צו פארליבן... הערסט
אברהם, נישטאָ קיין נחת. ווען עס איז אויפגעשטאַנען דער נייער
המן, האָבן זיך מיינע דערשראָקן און זיי האָבן זיך איינגערעדט,
אז אויב מיר וועלן האָבן אַ נוי אין דער משפחה, וועט דער רוח
נישט האָבן קיין שליטא צו אונז... נו, האָט מיר אַנא געבראַכט
דעם ווערגילעץ אלס איידעם און מיין העלענא האָט נאָר אָנגע-
קוואַלן פון זיינע לעבערוואורשט-ווייזן און איך האָב געמוזט זאָגן
באַם... און דער סוף איז, זעסט דאָך, קוים מיט צרות וואָס ער
האָט זיך צוזאַמען מיט אונדז אַרויסגעראטעוועט...

ר' אברהם:

הערט, ווען דאָס איז אין אַן אנדער צייט, וואָלט איך אייך אָפגע-
שיקט צו דער משפחה פון אייער גויאישן איידעם... איר האָט גע-
נומען דעם גוי אלס מזוזה צום באַשיצן אייער שטוב, געזונטער-
הייט. טאָ וואָס ווילט איר אַיצט פון מיר? איך וועל אייך נישט
הייסן גיין, פונדעסטוועגן, וועל איך זיין צופרידן, אז נאָכדעם ווי
איר וועט אייך דאָ אַביסל אויסרוען, זאָלט איר דערנאָך זוכן אַ פלאַץ
פאר אייער איידעם, אַ פלאַץ מיט מער קאָמפאָרט און מיט ווענט-
לאַציע און אַן שבת...

העלענא:

דוכט זיך מיר, אז דיין פאמיליאַנט האָט אונדז באַליידיקט.

ר' אברהם:

ווער האָט עס אייך געזאָגט? אפשר האָט איר נאָר מיך באַליידיקט?
אין אַזא צייט ווען די צוררי היהודים באָדן זיך אין אונדזער בלוט,
קומט איר צו גיין אין אַ אידישע שטוב מיט איינעם פון זיי אלס
אייער איידעם און איר ווילט כאַטש, אז איך זאָל זיך מיט אים
פרייען און אויסהערן פון אים זיינע גראַבע רייד, אז די לופט

שטיקט אים דאָ, אז עס פעלט אים ווענטלאַציע און אז מיין פרומע
אידישע קעכין זאָל כאַטש פאר אים מחלל שבת זיין און קאָכן פאר
אים שאַטאָלאַד...

העלענא:

אָבער ער איז דאָך אַ האַלב-יודע! זיין באַבע איז דאָך געווען...

אהרן:

פילט זיך אומבאַקוועם.

אָבער... אברהם... מיר זיינען דאָך... בלוט איז דאָך פאָרט נישט
קיין וואַסער... יא העלפן, אָדער נישט העלפן, אָבער איך ווייס דאָך
דאָ גאָרנישט, איך בין דאָך איצט אונטער די... נו יא, אונטער די
נייע באַלעכאָטס וואָס שרייען „אלע גלייך"... מעג איך דאָך בעטן
דיין עצה...

ר' אברהם:

הער, אהרן, איצט איז שבת. רופט בעסער אַריין אייער איידעם, ער
מעג דאָך, איר האָט דאָך אייך איינגעשאַפט אַן אייגענעם שבת-
גוי, זאָל ער גיין זוכן אַ האַטעל פאר אייך און מיר לאָזט דאָ בעסער
מיט מיינע אייגענע דאגות...

אהרן:

וואָס זאָל איך דיר זאָגן? אויף אַזא ברוך-הבא האָב איך זיך דאָ
נישט געריכט. אז דו וועסט מיר, דיין לייבלעכן שוועסטערקינד אזוי
אויפנעמען, נאָכדעם ווי איך האָב געליטן שבעה מדורי גהינום...
גיין, אויף אַזא אויפנאָמע האָב איך זיך דאָ נישט געריכט. וואו
זאָלן מיר איצט גיין און וואָס זאָלן מיר אָנהויבן? האָט אונדז היט-
לער נאָך ווייניק געטריבן? צוערשט זיינען מיר אַנטלאָפן פון ברעס-
לאָ קיין אַנטווערפן. מיר האָבן שוין געמיינט, אז אָט זיינען מיר
געראַטעוועט; איז אָבער היטלער אויך דאָרט אָנגעקומען און מיר
האָבן געמוזט פון דאָרט לויפן קיין פאָריז און געמיינט שוין, דאָ
זיינען מיר שוין אויף זיכער געראַטעוועט; אָבער אויך קיין פאָריז
איז היטלער אָנגעקומען און אונדז אין פאַרמאכטע וואַגאָנעס אָפ-
געשיקט קיין קראָקע אין געטאָ און נאָך טויזנט געפאַרן האָבן מיר
זיך קוים דערשלאָגן ביז אהער, ווילסטו אונדז ערשט ווייזן די
טיר? ...

ר' אברהם:

הערסט כאַטש מינא, וואָס מען דערציילט דאָ?

מינא:

שטייט די גאַנצע צייט אַ געוועזענע ביים פענצטער.
איך האָב געהערט.

ר' אברהם:

נו? זעסט מינא, ווי איך בין גערעכט? פון גאטס שטראף קאן מען נישט אנטלויפן. פון ברעסלאו קיין אנטווערפן, פון אנטווערפן קיין פאריז און די שטראף האט זי איבעראל אָנגעיאָגט...

אהרן:

האָב איך טאָקע פון דיר גאָרנישט צו דערוואַרטן? איז מעגלעך דו זאָלסט אונדז גלאַט אזוי ווייזן די טיר?

ר' אברהם:

הער מיך אויס, אהרן; ווי ביז איך זאָל נישט זיין אויף דיר, ווי שטארק עס זאָל מיך נישט פאַרדריסן, פיל איך מיט דיינע ליידן און איך בין גרייט דיר צו העלפן מיט וואָס איך וועל נאָר קענען; אָבער דו קאָנסט דאָך נישט פאַרלאַנגען, אז איך זאָל פון אזא אײַנעם, א זייעריקן הערן געמיינע רייד! הער...

(עס קומען אַריין שולצע מיט אַנא)

שולצע:

וואָס קומט דאָ פאַר? די שטאַט איז אַ גאַנץ שיינע און „אונדזערע“ וואָלטן אזא שטאַט געקאָנט אויפריכטן... וואָס עפעס אזוי טריב, שווינער-מוטער?

העלענא:

אונדזער פאַמיליאַנט האָט אונדז ביטערלעך באַליידיקט...

שולצע:

וואָס? די גאַליציאַנער זאָריווען וואָגן דאָס?

ר' אברהם:

ציטערט אויף, וויל עפעס ענטפערן, באַהערשט זיך אָבער, מיט אַנגע-שטרענגטער רואיקייט צו מינא:

מינא, מיין חדר איז צוגעראַמט? איך גיי אַרייַנסקן אין אַ ספר. לאָזט זיך צו דער טיר רעכטס.

שולצע:

בייז.

איך וויל וויסן וואָס דאָ גייט פאַר! זינד זי דאס, פרויליין?

מינא:

הער שולצע, אייער באַנעמען זיך אין אַ פרעמדער שטוב איז עקל-האפט און איך פאַדער זי אויף, זאָפאַרט צו פאַרלאָזן דאָס הויז פון די זאָריווען!...

ווייזנדיק צו דער אַרויסגאַנג-טיר.

פון אונדזער הויז האָט מען נאָך קיינמאַל נישט געטריבן נישט

קיין איד און נישט קיין קריסט; אָבער ווען אַ האַלבער אָדער פירטל איד דערלויבט זיך אין יענעם שטוב צו זיין אזוי פרעך, דאָן האָבן מיר נאָר איין וואָרט פאַר אים: — אַרויס!...

ר' אברהם, וועלכער איז נאָך אַ וויילע געשטאַנען אין סיר. גייט אַפּ: העלענע שטייט אויף און דריקט פעסטער די בראַסטן צו זיך; אַנא גלעט שולצען און ער וויל זי אַפּשטויסן פון זיך; אהרן זוכט עפעס גערוועזן אין די קעשענעס, שטומע סצענע.

פאַר אַנא.

בילד צוויי

באטייליטע:

ר' אברהם
מינא
נאמאן
ר' שמואל
בריינע
יאהאן מאמעיקא
שטאט-משונגענער
לייטנאנט מיצקע
ערשטער נאצי
צווייטער נאצי
דריטער נאצי

האנדלונג : אין זעלבן זאל ביי ר' אברהם, אונטער הימל
לערס אקופאציע.

איידער דער פארהאנג הויבט זיך אויף, שפילט די סוויק א פאסט
פאר פון דייטשע מלחמה-ארשן, די סוויק הויבט זיך אן שטיל ווי
פון ווייט, קומט כסדר נענטער און העכער, ביז דער פארש ווערט איר
בערגעריסן און עס הערט זיך דער קעסל-פויק שנעל און שנעלער ביז
עס ווערט אפגעהאקט און דער פארהאנג הויבט זיך אויף.
די בינע שטעלט פאר דעם זעלבן זאל, די שטולן שטייען אין אומ-
ארגענונג, א פארהאנג פון דער באלקאניס איר אראפגעריסן, פון ער-
נעץ ווייט הערט זיך דאס ברעכן פון שוויבן און שיסערלייט, אויף דער
בינע אין קיינער נישטא.
פון רעכטס קומט אן צו לויפן בריינע, זי האלט א וואל-
נערהאלץ אין אנדערע קיראכע, קוקט דערשראקן אין אלע זייטן,
לויפט אפ אויף לינקס, קומט באלד צוריק, קוקט ארויס דורכן פענצער,
וויידער אפ אויף רעכטס, וואו ר' אברהם פארהאלט זי
ביים מיר.

ר' אברהם:

וואו לויפט איר?

בריינע:

וואו איר לויפט? איר ווייס וואו איר לויפט? אז א צעלויפעניש זאל נאך אויף זיי קומען, טאמער געטרייער!...

ר' אברהם:

אויב זיי דארפן ארויפקומען וועט דא נישט העלפן קיין לויפן.

בריינע:

באלעבאס-לעבן, איר האב שוין איינגעשלאסן אין קעלער אפשר צוואנציק מענטשן, אפשר וואלט איר אויך אראפגעגאנגען זיך בא-האלטן פאר די רוצחים?

ר' אברהם:

אויב עס איז באשערט נאטם שטראף, קאן מען זיך פון איר נישט אויסבאהאלטן.

גייט צום פענצטער, קוקט ארויס.

פון רעכט הערט זיך א נעיאמער, עס רייסט זיך אריין:

ר' שמואל:

קומט אנצולויפן, אפגעריסן, אויף איין זייט פעלט אים א שטיק בארד און מען זעט בלוט, ער גיט זיך א ווארף אויף דער ערד. האט רחמנות אויף מיר! די רוצחים האבן מיר דערהרגעט! זעט, אז מיינע ביינער זאלן כאטש קומען צו קבר ישראל!...

מינא:

וועלכע קומט אז פון לינקס, לויפט אפ און ברענגט א האנטוד און זי נעמט ארומוואשן ר' שמואלס וואונד.

בארוואקט אייך, ר' שמואל, די וואונד איז נישט געפערלעך.

ר' שמואל:

יאמערט:

אוי!... די רוצחים האבן מיר דערהרגעט! ראטעוועט מיר!

שפרינגט פלוצלינג אויף.

ר' אברהם! ווי נאט איז אייך ליב, לאמיר זיך ראטעווען פון די מער-דער! לאמיר גיין, לאמיר לויפן, לאמיר זיך באהאלטן, זיי וועלן זיך-כער אנטקומען אהער אויך!...

ר' אברהם:

זעט, ר' שמואל, איר בין עלטער פון אייך און אפשר שוואך-כער, אבער ציטערן וויל איר נישט. איר ווייס און זע ווי גרויס עס איז די געפאר, אבער איר האב קיינעם נישט באגולט און קיינעם נישט דערהרגעט, אז איר זאל זיך דארפן באהאלטן.

ר' שמואל:

מינעלע, רייד דו מיט אים, בעט אים, דו ביסט דאך יונג, א מיידל

בלוט און מילך... די רוצחים וועלן דאך דיר... רבוננו של עולם אין הימל! מינעלע דערבארם זיך...

מינא:

איר האב געוואלט לויפן, ווי לאנג עס איז נאך געווען צייט. אבער איצט, וויל איר אויסהאלטן צוזאמען מיט מיין טאטיש און וואס עס וועט זיין מיט אים, זאל אויך זיין מיט מיר.

ר' אברהם:

נעמט ארום זיין טאכטער.

קינד מיינס... אויב עס איז דיר באשערט עפעס שלעכטס, זאל עס בעסער מיר געשען! וועסט זען, נאט וועט אונדז העלפן. עס דערהערט זיך ווידער א שיסעריי און שויבן-ברעכעריי.

ר' שמואל:

האט רחמנות, ר' אברהמעניו! דערבארימט אייך, איר וויל נאך לעבן! זעט וואס זיי האבן מיר געטאן!...

לויפט ארום זוכן א באהעלטעניש.

רבוננו של עולם, וואו באהאלט מען זיך דא ערגעץ?

דערווענדיק בריינען.

בריינעשי, האט רחמנות, פירט מיר ערגעץ, באהאלט מיר ערגעץ, די גולגותים קומען!...

ר' אברהם:

מאכט פאר אים אויף די סיד רעכטס:

גייט, לויפט ר' שמואל; בריינע, פיר אים אין קעלער צו די איבע-ריקע; פארשליס זיי דאָרט אין קעלער ווי די מיין און זאלן זיי זיך פרייען וואס זיי האבן זיך געראטעוועט פון שיה-ברוך... און דו מיין קינד, מירן דא בלייבן. מיר וועלן אויפנעמען ווירדיק דאס וואס דארף קומען. א מענטש וואס לעבט ווירדיק, דארף אויך קענען שטארבן ווירדיק!...

ר' שמואל:

וועלכער איז שוין געווען אין דער סיד צום אפניין, לויפט פלוצלינג צוריק און גיט זיך א ווארף צו ר' אברהםס פיס:

האט רחמנות אויף זיך, ר' אברהם! האט רחמנות אויף אייער קינד, פארוואס באהאלט איר אייך נישט? זעט איר דען נישט וואס זיי האבן מיר געטאן?

עס דערהערט זיך א שיסעריי און ר' שמואל שנעל אפ. נאך אים בריינע.

ר' אברהם:

איר פארשטיי, קינד מיינס, אז דו וואונדערסט זיך, פארוואס איר האב פריער נישט געוואלט אנטלויפן און איצט וויל איר זיך נישט באהאלטן; זיכער דארף א מענטש זוכן אויסצומיידן א סכנה, אבער דאס איז נאך דעמאלט, ווען די סכנה באדראָט דעם יחיד; היינט

באדראָט די סכנה אלעמען גלייך און די גאנצע לעמבערגער קהילה שטייט אין געפאר פארניכטעט צו ווערן, טאָ ווי מעג איך, אלס איינער פון די קהילה-פירער אנטלויפן ווי אַ מויז פון שיה-ברוך? אפשר וועט גאָט פאָרט האַלטן איבער אונדז זיין רעכטע האַנט און איך וועל נאָך קענען העלפן און אַפּלענקען דאָס ביז פון אונדזער קהילה?

מינאַ:

איך וועל דיר, טאטישי, נישט מאַכן קיין פאָרוואָרט, אָבער מיין האַרץ שרעקט זיך פאר דיר, עס זאָל דיר חלילה גאָרנישט געשען. לעווינסקי האָט אונדז געוואָרנט, און היינט איז שוין שפעט. טאָ טישי, איך האָב שוין געזאָגט, אז איידער זיין אונטער דעם שונא, וויל איך בעסער זיין קעגן אים און אויב נישט אויף דער פראַנט-ליניע, וועט אונדזער היים זיין די פראַנט-ליניע און איך וועל זיך פארטיידיקן קעגן די רוצחים ביז מיין לעצטן אָטעם-צוג.

ר' אברהם:

פירט צו מינען ביז צום פענצטער, קומט אַרויס; עס דערהערט זיך ווי-דער שויב-ברעכעריי; ער נעמט אַרום מינאַ און דריקט זי צו זיך. קינד מינע, נישט דו אליין, איך אויך. מיין האַנט איז נאָך פעסט און אויב מיר זיינען בלויז ציווילע רואיקע בירגער, וועלן מיר זיך פארטיידיקן אויף אַ ציווילן אופן. אָט איז דער שווערער זילבערנער לייכטער איבער וועלכן דיין כשרע מאַמע האָט ליכט געבענטשט... עס הערט זיך אַ קלינגען און באַלד דערויף אַ קלאַפּן איז מיר. ר' אברהם כאַפט אַ שווערן לייכטער פון דער קאמאדע און מינאַ דעם צווייטן און זיי שטעלן זיך קאמפאָנירט, עס קומט אַריין בריינע.

בריינע:

וויי איז מיר, די רוצחים זיינען שוין אַוואַרד דאָ!...

ר' אברהם:

באַפּלעריש.

בריינע, גיי זען ווער עס קלאַפּט.

בריינע:

ציטערט.

באַלעבאָסטעשי... איך ציטער, אַלץ ציטערט אונטער מיר פון שרעק. האָט רחמנות... איך האָב מורא...

מינאַ:

שמעלס אַוועק דעם לייכטער.

איך גיי.

בריינע:

ניין, ניין, מינעלע, אויב דו נייסט, גיי איך אויך.

ביידע אָפּ: די קלאַפּעריי איז טויער ווערט שטאַרקער, מען הערט עפעס רופן: באַלד צוריק אויפּטריט בריינע און מינאַ.

מינאַ:

דער פאן יאָהאַן מאַטעיקאַ.

ר' אברהם:

וואָס וויל ער איצט? מילא, מען דאַרף אַריינלאָזן.

בריינע:

איז געבליבן שטיין אין מיר.

גיי איך עפענען דאָס טויער.

אָפּ.

באַלד צוריק אויפּטריט מיט יאָהאַן מאַטעיקאַ.

מאטעיקאַ:

קומט אַריין לויפנדיק, איין אַרבל פון דער בלוזע איז אים אַוועקגע-ריסן, די גרויסע ווייטפאַרשפּיצטע וואַנטעס זיינען ביי אים צעשוידערט פונקט ווי זיין האַלב-גרויע פּריוור.

ראַטעוועט מיר, פאן אַבראַהאַם! ראַטעוועט מיר פון די פאַרשאַל-טענע!

לויפט אַרום זוכן אַ באַהעלטעניש פונקט אַזוי ווי פּריער ר' שמואל.

ר' אברהם:

בריינע, פיר אָפּ דעם פּריץ אין קעלער צו די איבעריקע. וויעלמאָזשני פאן מאַטעיקאַ, יאָס פאן כצע, טאָ דאָ פּיווניצי...

מאטעיקאַ:

פּשעפּראַשאַם פאַנאַ, נישט וויעלמאָזשני פאן, נאָר יאָס גיי וויעלמאָזשני, יאָס גיי!...

עס דערהערט זיך אַ שישעריי, מאַטעיקאַ דערשראָקן אָפּ, בריינע נאָר אים.

ר' אברהם:

איראַניש.

פּשעפּראַשאַם! יאָס גיי וויעלמאָזשני פאן — דאָ פּיווניצי!...

עס רייסט זיך אַריין נאָס אַ ו, נאָר אים דער שטאַם-ס-ר גענער.

נאטאַן:

איז צעריסענע קליידער, מיט אַ בלוטיקער וואונד אויפן שטערן.

די מערדער דערנענטערן זיך, מען דאַרף זיך באַוואַפּענען מיט וואָס מען קאָן און קעמפן מיט די בעסטעס!

מינאַ:

לויפט צו און כאַפט אים אַרום.

נאטאַן, ווי דו זעסט אויס! ווייז נאָר די וואונד.

משוגענער:

זיי רויבן! זיי שיסן! זיי שלאָגן! און זיי הענגען מענטשן אויף סלאָ-פעס אין די גאַסן!...

נאמאן:

לויפט אפ רעכטס, קומט באַר צוריק מיט צוויי רעוואָלוערן.
מינא, נעם איינעם, און לאָמיר זיך שטעלן אויפן באַלקאָן און לאָ-
מיר זיך באַשט נוקם זיין אָן עטלעכע פון זיי.

ר' אברהם:

דאָס וועל איך נישט דערלאָזן. מיר זיינען נישט קיין זעלנער און
מיר פירן נישט קיין מלחמות. מיר זיינען פרידלעכע מענטשן און
אלץ וואָס מיר ווילן, איז אז מען זאָל אַכטן אונדזערע ציווילע רעכ-
טן און רעספעקטירן אונדזערע געפילן. לייג אוועק די וואפן.

משוגענער:

קוקט דורכן פענצטער.

זיי גייען! זיי קומען! זיי רויבן און מאַרדן און הענגען מענטשן אינ-
מיטן די גאסן!...

נאמאן:

אַבער מיר קענען דאָך נישט בלייבן רואים זיצן ביז זיי וועלן קומען
און אונדז אויסקוילען!

ר' אברהם:

גיב אהער די וואפן.

נעמט ביי אים אפ די רעוואָלוערן און לייגט זיי אין שיפלאך פון
קאמאר.

מיר וועלן נישט זיצן רואים. מיר וועלן זיך דאָ פאַרבאָריקאדירן און
קעמפן אויף אַ ציווילן אופן, אָן וואָפן. קיין מלחמה קענען מיר
נישט פירן, אָבער פאַרטיידיקן אונדזער כבוד דאָס קענען מיר יאָ
און דאָס דאַרפן מיר טאָן אזוי ווי ציווילע אומבאוואָפנטע מענטשן.
גיי אַרויס, פאַרלייג די טירן און פאַרשטעל די דרויסן-טיר מיט וואָס
נאָר דו קאָנסט און דו מינא, זיי גרייט מיטן לייכטער אונטער דער
האַנט...

נאָמאן אָפּ: ר' אברהם קוקט דורכן פענצטער, עס דערהערט זיך אַ מיר
ליטערישער מאַרש און ברעכעריי פון שויבן.

מינא:

און אפשר, טאַטישי, איז נאָמאן גערעכט? אפשר איז בעסער אז
מיר זאָלן זיך צוערשט נוקם זיין אָן עטלעכע פון די בלוטיקע מער-
דער איידער זיי דערלעבן קומען צו אונדז און זיך איודעקעווען
איבער אונדז?...

ר' אברהם:

קינד מיינס... דו וואָלסט געווען גערעכט, ווען מיר זיינען דאָ די
איינציקע אידן אין שטאָט. איך בין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אַ גרוי-
סער אידישער קהילה און דו ווייסט וואָס דאָס מיינט פאַר אַלע
לעמבערגער אידן, ווען די רוצחים וועלן זען אז מען שיסט אויף זיי

פון אַ אידישער שטוב... דאָס הייסט פשוט ווי געבן זיי אַ נוסע גע-
לעגנהייט אויסצוקוילען אַלע אידן.

משוגענער:

זיי גייען! זיי קומען! זיי וועלן אונדז דאָ אַלעמען אויסקוילען... כא-
כא-כא!...

נאמאן:

קוקט צוריק.

איך האָב דיך געפאַלגט, טאַטע, אָבער דאָס וועט נישט העלפן. דאָס
פאַרשפאַרן זיך וועט זיי נאָך מער צערייצן און זיי וועלן האָבן אַ
פּרעטעקסט זיך נוקם צו זיין אָן אונדז.

עס דערהערט זיך נאָנץ נאָענט טרומייט-שאל און אַ קלאָפן אין טויער.
ר' אברהם און מינא קוקן דורכן פענצטער, נאָמאן שטעלט זיך נעבן דער
קאמארע קאמפּה-גרייט.

ר' אברהם:

נאָמאן, גיי אהער דאָ. נעם דו דעם לייכטער. איך בין שוין אַלט,
וועל איך שטיין אויף דיין פלאץ.

משוגענער:

איך גיי אַרויס אויפן באַלקאָן, איך וויל שפייען אויף זיי!...

ר' אברהם:

קום מיט מיר, געציל, קום אין קיך, דאָרט איז פאַראַן עסן...
פירט דעם משוגענעם אַ לאַכנדיקן אָפּ און קומט באַר צוריק: גלייכ
צייטיק רייסן זיך אַריין פון אַלע זייטן נאָזישע סאַלדאטן מיט לייט
נאָמאן ציט און דריי סאַלדאטן בראש.

מיצקע:

קאמעראַדן! צו דער אַרבעט!

די סאַלדאטן גייען אָפּ רעכט און לינקס, עס בלייבן בלויז מיצקע מיט
די דריי סאַלדאטן, אַלע שטוביקע שטייען ווי פאַרגליווערט.

דו ביסט דער פאַרפלוכטער יודע אַבראָהאַם מעלצער?

ר' אברהם:

יא, דאָס בין איך דער איד אברהם מעלצער.

מיצקע:

און ווער זיינען זיי?

ר' אברהם:

דאָס זיינען מיינע קינדער נאָמאן און מינא.

מיצקע:

קוקט אויף מינאן.

אַ, זייער אנגענעם, און מיין נאָמען איז לייטנאַנט מיצקע, געשטאַ-
פּאַ-גענעם.

מינא:

שטייט גלייך, ווי פאַרגליווערט, שווייגט.

מיצקע:

וואָס שווייגסטו, יודן-טאָכטער? דעם פירערס אָן אָפיציר האָט זיך
דיר פאַרגעשטעלט, איז עס דיר נאָרנישט אנגענעם?

מינאַ:

איז דער זעלבער פאזע, שווייגט.

מיצקע:

וואָרפט אַ ווילדן בליק אַרום זיך, דערזעט אַ נאָטאָן און ר' אברהם.
שטייען אויך אין אַזעלכע פאַרגליווערטע פאזן.
קאָמער אַדן, לערנט מיט זיי געהאָרעכזאָמקייט!
זעצט זיך ברייט אַוועק אויף אַ שטול און קוקט צו ווי די דריי סאַלדאַטן
שמעלן זיך קעגן מינאַ, נאָטאָן און ר' אברהם.
אַכטונג! אויספאַלגן!

1-מער סאַלדאַט:

צו ר' אברהמען.

שריי, זאָל לעבן היטלער!

2-מער סאַלדאַט:

צו נאָטאָנען.

שריי, זאָל לעבן היטלער!

3-מער סאַלדאַט:

צו מינאַ

שריי, זאָל לעבן היטלער!

די סצענע קומט פאַר גלייכצייטיק מיט אַלע דריי, אבער אַלע דריי שטייען
אין פאַרגליווערטע פאזן און שווייגן.

1-מער סאַלדאַט:

אין רציחה, צו ר' אברהמען.

שריי, זאָל לעבן היטלער! פאַרפלוכטער זאָריווער!

2-מער סאַלדאַט:

צו נאָטאָנען.

שריי, זאָל לעבן היטלער!

דערלאָנגט אים אַ בריקע אין בויך; נאָטאָן פאַלט און שמעלס זיך שנעל
צוריק אויף און שווייגט.

3-מער סאַלדאַט:

צו מינאַ

שוויסיקעס ווייב! שריי דאָך, זאָל לעבן היטלער!...

ווייל זי שלאָגט; עס שפּרינגט צו מיצקע.

מיצקע:

לאָז דאָס ווייב פאַר מיר. יודן-טאָכטער, זיי געהאָרעכזאָם, שריי, זאָל
לעבן היטלער!

מינאַ:

מיט עקל.

אונד זי זינט אָפיציר?

מיצקע:

איז רציחה.

דו ווילסט באַווייזען?

צו זיין שפּיידרום פון שטיוול און דערלאָנגט איר אַ שטיי.

שריי, פאַרשאַלטענע, זאָל לעבן היטלער!

מינאַ:

קורטשעט זיך אין ווייען, דאָך באַמיט זי זיך און שטייט גלייך, שווייגט.
די סאַלדאַטן קומען צוריק; זיי טראָגן לייכטער, צירונג, קליידער,
לייגן אַלץ אויפן טיש.

מיצקע:

דאָס איז אַלץ וואָס איר האָט געפונען? פאַר דעם הויז איז דאָס
פאַרדאָמט ווייניק!

באַפעלט:

ביי זייטע שטיין בלייבן!

די סאַלדאַטן שמעלן זיך אויס אין אַ רייע לינקס.

מיצקע:

צו די דריי סאַלדאַטן:

אַכטונג! לינקס אום! רעווידירט בעסער די צימערן, — מאַררררר!
ווען די דריי סאַלדאַטן גייען אַפּ אויף רעכטס, גיט מיצקע צוריק צו
מינאַ, קוקט איר גלייך אין די אויגן.

פאַרפלוכט נאָכאַמאל! דו ביסט צו שיין, אַז איך זאָל דיר שוין
פאַרשמייסן צום טויט... שריי, זאָל לעבן היטלער! און איך בין מיט
דיר גרייט צו פאַרלעצן אונדזער געזעצטע קעגן ראַסן-שאַנדע!...

נאָטאָן:

שווייגט!...

ווייל צולויפן צו מיצקען מיט געהויבענער פויסט, אבער אַ סאַלדאַט
דערלאָנגט אים מיט דער קאָלבע פון ביקס און נאָטאָן פאַלט.

ר' אברהם:

הער לייטנאַנט, אויב איר זייט געקומען אַהער מיט אַ געוויסן אויפֿ-
טראַג אָדער באַפעל, פירט אים אויס. זאָגט וואָס איר פאַרלאָנגט
פון אונדז און זייט ווייניקער ברוטאַל קעגן שוועלדדיקע
מענטשן.

מיצקע:

כאַ-כאַ-כאַ! אויפּטראַג... באַפעל...

גייט צו צו ר' אברהמען.

יודן, פאַרפלוכטעס יודן-געזינדל און שוועלדדיקע אומשולדיקע מענ-
טשן... כאַ-כאַ-כאַ!

גלייך שטיין! הענט אַרויף! איך וויל דיר די לויזיקע באַרד אויס-
פליקן!...

פון רעכטס הערט זיך א גערויש, מיצקע לאזט אפ אברהםס בארד; עס קומען אונטער וואר פון די דריי סאלדאטן, ר' שמואל, בריינע, מא' טעיקא און דער משונענער.

מיצקע:

הענט ארויף! פארפלוכטעס יודן-געזינדל!

אלע אריינגעקומענע פאלגן.

אלע:

קאמערעדן! שטעלט אויס די דאזיקע לומפן אין א גלייכער ריי!

די סאלדאטן שטעלן אויס לויט באפעל.

אויך די אנדערע צוויי, דעם שוויינס-יוד און דעם באַלשעוויק!

די סאלדאטן טוען אזוי, שלעפן אויך נאכאנען און שטויסן אים ער זאל שטיין גלייך.

מיצקע:

אלע הענט ארויף!

ר' שמואל:

ניט זיך פלוצלינג א ווארף צו מיצקעס פיס.

האָט רחמנות, איך בין א שוואכער איד... איך האָב נישט קיין כוח

צו האַלטן די הענט אַרויף... איך האָב גאַרנישט, איך בין אַן אַר-

מער איד... האָט רחמנות...

מיצקע:

ניט אים א בריקע מיטן פוס.

צוריק! אויף דיין פלאץ!

די סאלדאטן רייסן פון אים שטיקער און שטעלן אים צוריק אין דער

ריי און ציען אים ארויף די הענט אין דער הויך.

עס קומען אן די דריי סאלדאטן פון לינקס.

1-טער סאלדאט:

איך מעלד געהאָרזאמסט, אַז דאָרט איז נישט געבליבן קיין וויכ-

טיקעס, אויסער דריי שאַפּעס מיט העברעאישע, דייטשע, אוקראי-

נישע און פּאָלנישע ביכער!

מיצקע:

כאַ-כאַ! ביכער! שוויינען-קאָטלעטן און ביכער! — פאַרברענען! אַכ-

טונג! רעכטס אום! פאַרברענען! מאַרררש!

מאמעיקא:

האָט זיך דערווייַל גערוקט הינטערווייַלעכץ ביז צו דער מיר פון באַל-

קאן און פונקט ווען ער וויל זיך אַרויסשאַרן, דערזעט אים מיצקע.

מיצקע:

שטיין בלייבן! אַהערקומען!

צוויי סאלדאטן שלעפן אים צום פיס.

מיצקע:

זעצט זיך ברייט צום פיס אנטקעגן מאמעיקא.

ווער ביסטו און וויאזוי קומסטו צו דעם יודן-געזינדל?

מאמעיקא:

ניט זיך א גלעט די וואנסעס.

איך בין דער פריץ יאָהאן מאמעיקא. איך בין געקומען צום זשיר

אַבראהם וועגן געשעפט און דער זשיר האָט מיך דאָ פאַרהאַלטן,

ביז איר, שאַנאַווע פאַנאַווע זייט געקומען. איך גלויב, אַז איר

וועט מיך פריילאָזן, איך זאָל קענען אַהיימפאַרן צוריק אויף מיינע

פערלער.

מיצקע:

שווייגן! — פאַרוואָס האָסטו געוואָלט אַנטלויפן? — קאמערעדן,

רעוידירט אים!

צוויי סאלדאטן באַטאַפן אים און נעמען אַרויס ביי אים פון די קעשע-

נעס פאַרשידענע זאַכן, אויך אַ מייסטער פיס געלט, אַ בינט שליסלען

און אַ רעוואַלווער, זיי לייגן דאָס אַלץ אויפן פיש.

אַהא, אויך אַ לעוואָלווער איז דאָ! געוואָלט אַנטלויפן מיט אַ רע-

וואָלווער אין האַנט... יודע אַבראַהאַם, דו האָסט פריער געפּרעגט

צי איך האָב אַן אויפּטראַג אָדער באַפעל? איצט זע, אַז איך האָב

מיינע אייגענע אויפּטראַגן, און באַפעלן קאָן איך אַליין! קאמערעדן,

איר זייט עדות, אַז דער פּוילישער בופלאָקס האָט געוואָלט אַנטלויפן

מיט געווער/אין האַנט...

מאמעיקא:

ציטערנדיק.

אַבער... פאַניע לייטנאַנט...

ווייל פּראַוון עפעס זאָגן און ביי זיין ערשטער באַוועגונג שיסט מיצקע

אויס אויף אים און ער פאַלט ווי אַן אונטערגעהאַקטער בויס.

עס קומען אַריין די דריי סאלדאטן.

1-טער סאלדאט:

הער לייטנאַנט, איך מעלד איך געהאָרזאמסט, אַלעס ברענט אין

בעסטער אָרדענונג!...

פון מיר רעכטס רייסן זיך אַריין פלאַמען.

מיצקע:

אויסשטעלן דאָס געזינדל איינעם הינטער דעם צווייטן!

די סאלדאטן שטעלן אויס לויט באַפעל, ווען עס קומט צום משונענעם.

משונענער:

רייכט זיך אַרויס.

כאַ-כאַ! הער לייטנאַנט! איך וויל שפּייען אויף דיר!... כאַ-כאַ-

כאַ!...

ניט אויף מיצקע אַ שפּיי, אַ סאלדאַט דערלאָנגט אים מיט אַ קאָלבע

איבערן קאַפּ, משונענער פאַלט.

מידקע:

פארווערטס, מארדש!

די דריי סאלדאטן פון פארנט, די נעמאנענע נאך זיי און דאן מיצקע
און די איבעריקע סאלדאטן אפ; דאס פייער פון רעכטס רייסט זיך אריין
אלץ שטארקער.

פארהאנג.

בילד דריי

באטייליקטע:

ערשטער רויטארמייער
צווייטער רויטארמייער
דריטער רויטארמייער
זיגפריד שולצע
עריך בראונהאוזען
אהרן רייכמאן
העלענא
אנא
אלטער איד
ליימנאנט מיצקע
ערשטער נאציסאלדאט
צווייטער נאציסאלדאט
דריטער נאציסאלדאט
אידישע מענער, פרויען און קינדער

די האנדלונג קומט פאר אין א פליטיגלענער אין וואלד, נאענט צום
סאוועטישן פראנט.

איידער דער פארהאנג הויבט זיך אויף, מוזיק ווי פארן פראלעג.
ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף זעט זיך א וואלד איינגעהילט אין
האלברונקלקייט: פון לינקס באווייזן זיך דריי רויטארמייער, זיי
טרעטן אויף קריכנדיק אויף די בייכער. ווען עס דערהערט זיך א שיר
סעריי, ציען זיי זיך שנעל צוריק, אבער באלד דערשיינען זיי ווידער,
זיי קוקן זיך פארזיכטיק אום, איינער פון זיי צעוויקלט א לייזונג און
ווען ער צעהענגט זי, באווייזט זיך די גרויסע אויפשריפט: — א.
ס ו י מ א ו י א ד י נ א צ י ס | " עס דערהערט

זיך א טרומייטשאל, זיי ווארפן זיך אויף דער ערד, שארן זיך צו ביו
צו אוואנסטצען.

איך זע דאָרט אַנקומען צוויי נאָצים.

1-טער רויטאַרמייער:

שטעלט אַז זיין ביס.

2-טער רויטאַרמייער:

איך וועל זיי געבן צו פאַרוואַכן אונדזער בליי!

3-טער רויטאַרמייער:

פאַרהאַלט אים.

די קוילן זיינען אונדז נויטיק נאָר צום פאַרטיידיקן זיך. זיי זיינען
דאָ אַזויפיל, אַז מיר קענען נאָרנישט טאָן קעגן זיי.

2-טער רויטאַרמייער:

די דלאָניע ברייט מיך און די ביסס בעט זיך ביי מיר... — לאָז מיך
כאַמט אַיינעם דערשיסן...

1-טער רויטאַרמייער:

שטיי, האַלט זיך איין, מיר וועלן נאָך טויטן גענוג נאָצים. איצט
זיינען מיר געקומען בלויז אויסשפירן און אונדזער פליכט איז נישט
אַנצונרייפן נאָר אויסשפירן און צוריקגיין אָפגעבן באַריכטן.

2-טער רויטאַרמייער:

אַט זע איך זיי ווידער! לאָזט מיך אויסשיסן אויף זיי!

1-טער רויטאַרמייער:

ווייל אים אַרויסרייסן די ביסס.

זיי נישט היציק, מיר וועלן זיי נאָך געבן גענוג פולווער צו שמעקן.
איצט הויבט שוין אָן ליכטיק ווערן און מיר מוזן צוריקגיין מיט
אונדזערע ראַפאָרטן. — אויסדרייען זיך! צוריק צו אונדזערע
פאַסטנס!

עס דערהערט זיך ווידער טרומייטשאל, די דריי רויטאַרמייער ציען
זיך צוריק אויף לינקס, פון רעכטס דערשיינען ערד בראַנהאָוזע און
זינפריד שולצע.

שולצע:

הער לייטנאַנט, איר ווייסט דאָך גוט, אַז מײַן פאַטער איז געווען
אַן עכטער אַריער און איך בין עס אויך און איך וויל פאַר אונדזער
גרויסן פירער עפעס לייסטן.

בראָנהאָוזע:

זייער בראָו פון אייער זייט, אָבער האָבן זיי מיט זיך גענוג געלט?
דאָס יודן-געזינדל איז זייער דורכגעטריבן; לאָזט מען זיי נאָר אָטע-
מען, זיינען זיי אַלע רייך ווי ראַטשילד און פלוצלינג קענען זיי
ווערן אַרים ווי די בעטלער...

שולצע:

איך נאָראַנטיר אייך הער לייטנאַנט, מיר מאַכן ביי דער גרופע אַ
גוט געשעפט.

בראָנהאָוזע:

וואָס הייסט „מיר“ מאַכן?

שולצע:

אַנטשולדיקט, איר מאַכט דערביי אַ גוט געשעפט; איך וויל
אָבער איין קלייניקייט; צווישן דער גרופע איז פאַראַן איין פרוי,
ליידער איז זי מײַן פאַרפלוכטע שוויגער-מוטער, דאָס איז אַ גע-
פערלעכע מכשפה און זי האָט מיט זיך אַ פאַרכשופטע בראַט-פאַן.
מיט דער פאַרכשופטער בראַט-פאַן האָט זי מיך אַריינגעצוי-
בערט אַלס מאַן פאַר איר טאָכטער און די שמוציקע בראַט-פאַן מוז
איך אומבאָדינגט האָבן. הער לייטנאַנט, אַלעס קאָנט איר צונעמען
פון דעם שמוציקן געזינדל, נאָר די פאַרפלוכטע בראַט-פאַן לאָזט איר-
בער פאַר מיר, דאָן וועל איך זיך קענען באַפרייען פון דעם יודן-
געזינדל...

בראָנהאָוזע:

איינפאַרשטאַנדן! וואו האָט איר זיי איבערגעלאָזן? דאָס מוז גע-
מאַכט ווערן וואָס שנעלער.

שולצע:

קאָמען זי, הער לייטנאַנט!

נייען אַפּ אויף רעכטס.

פון לינקס באַווייזן זיך ווידער די רויטאַרמייער.

2-טער רויטאַרמייער:

שטעלט אַז די ביסס, דער ערשטער לויפט אונטער און פאַר-
האַלט אים.

לאָז מיך זיי דערהרגענען!

1-טער רויטאַרמייער:

נישט שיסן! מיר מוזן צוריקגיין מיט אונדזערע ראַפאָרטן.

שלעפט אים צוריק אַפּ אויף לינקס, עס דערהערט זיך ווידער טרומייטש-
שאל און פון רעכטס ערירט בראָנהאָוזע, ער ווייזט
מיט צייכנס הינטער זיך און עס קומט נאָר שוץ צו, נאָר זיי
קומען פאַמעלעך און איבערגעשראקן רייכמאַן, העלענע
מיטן בראַט-פאַן איז האַנט, אַ נאָ און איר, מענער, פרויען און
קינדער.

בראָנהאָוזע:

דערוועט ערשט איצט די אויפשריפט.

פאַרדאַמט נאָך אַמאָל!

צוט אַרויס די זעכל און רייסט אַפּ די אויפשריפט.

אַלזא, מיינע הערן, דאָ ווייט איר דערווייל אין פאַלער זיכערהייט.

רוט אייך אפ און שפעטער וועט איר קענען אריבערגיין די פראגמט ליניע.

שולצע:

אונדזער בעסטן דאנק!

ווען בראנהאוז וויל כלומרשט גיין.

אין מאמענט הער לייטנאנט!

ווייזט צו די אידן מיט די פינגער ווי מען ציילט געלט.

רייכמאן:

צעשפילעט אירן די קעשענעם, מען דארף ווייזן, אז מיר זיינען דאנקבאר...

רייכמאן מיט שולצען פירן דורך א שנעלע זאמלונג, מאכע פון דער גרופע ניבו געלט און מאכע א זיינערל אדער רינגל, ווען רייכמאן וויל עס צומראגן צום לייטנאנט:

שולצע:

דאס לאזט פאר מיר. דאס האב איר דורכגעפירט מיט אים...

נעמט פון רייכמאנען דאס געלט מיט די זאכן און גיט עס איבער בראנהאוזענען.

דא האט איר הער לייטנאנט פאר אייער מי.

נאנץ שטיל:

אבער לאזט אונדז נישט לאנג ווארטן און געדענקט וועגן דער פאר פלובטער בראמפאן...

בראנהאוזען:

אלעס וועט זיין אין בעסטער אָרדנונג.

פילט זיך אז די קעשענעם.

אויף ווידערזען!

א.

רייכמאן:

און איצט, אירן, דארף מען זיך אוועקזעצן אַפרוען און עפעס אי-בערכאפן, איידער מיר דארפן גיין ווייטער.

עס הויבט זיך אן א באוועגונג, מען זעצט זיך אויס אויף דער ערד.

מיטן פראוויאנט דארף מען זיין שפאָרוואָס; איך לייג פאַר, אז די גאנצע שפייז וואָס מיר האָבן, זאָל מען אָפהיטן און פארטיילן יעדן צו ביסלעך און גלייכע פאַרציעס.

מען לייגט צונויף פעקלעך שפייז און רייכמאן צעפאקט א פעסל און הויבט אן פארטיילן ברויט. ער וויל אויך דערלאנגען דעם אלטן איר, אבער דער אלטער ווייזט צוריק.

אלטער איר:

זעצט זיך אויף א בוימ-שטאם.

איך וויל פאסטן.

רייכמאן:

מיט פאסטן, ר' איר, וועט איר ווייט נישט קומען.

אלטער איר:

מיט פאסטן זיינען אונדזערע אבות א סך ווייטער געקומען ווי מיר...

רייכמאן:

איר ווילט פאסטן, געזונטערהייט. וועט אייער ברויט בלייבן פאר יונגערע פון אייך... אירן, עסט, און זאמלט כוחות פאר דעם שווערן וועג.

אלע עסן.

אלטער איר:

שלעפט ארויס א תהילת פון בוועס און באמיט זיך צו לייגענען דע רי, ער דערזעט אבער נישט, פארמאכט ער עס און האלט עס פונ-דעסטוועגן אין האנט און ער הויבט אן מיטן נוסח פון קינות:

געווען צייטן, ווען דו, גאט, האָסט זיך געגרייסט מיט אונדז, פאר וואָס האָסטו אונדז היינט פארלאָזן? צי זיינען טאקע די זינד פון דיינע געפייניקטע סינדער אזוי גרויס, אז דו האָסט באשלאָסן זיי צו לאָזן פארטיליקן? פארוואָס, א גאט, קערסטו זיך אפ פון אונדז און ליפערסט אונדז אויס אלס רויב-פלייש פאר דיינע שונאים? און אויב א טייל פון דיינע סינדער האָבן פארלאָזן דיין תורה און האָבן זיך אָפגעקערט פון גוטן וועג, פארוואָס ביסטו זיך נוקם אויך אן דיינע גוטע זין און טעכטער? פארוואָס שיקסטו נישט דיין דונער און בליץ קעגן די אָפטריוניקע און פארוואָס איילסטו נישט צו רא-טעווען די גוטע זאמען פון ישראל פון פארשניטן ווערן?...

שולצע:

קומט צו צום אלטן.

פארדאמט נאך א מאָל! וואָס איז דען דאָ א סינאנאנע?

אלטער איר:

בלייבט שטיל. ווען שולצע גייט אוועק פון אים, פורמלט ער ווייטער שטיל זיין תפילה.

אנא:

צו שולצען.

מיין שאַץ... ווי גוט דו ביסט... ווי פריי איך זיך וואָס דו ביסט מיינער...

שולצע:

רוקט זיך אפ פון איר.

יא... דיר איז גוט מיט מיר... אבער מיר... פערפלובט נאך אַמאל!...

דרייט זיך אוועק פון איר.

אלטער איר:

שמעלט זיך אויף דעם בוימ-שטאם.

גרויסער גאט אין הימל! דערבארם זיך איבער די אומשולדיקע קינד דער דיינע! ראָטע אויס דאָס שלעכטס און ראָטעווע דאָס גוטע!

אויב א צווייג פון א בוים הויבט אן דארן, דארף מען אפהאקן די צווייג און ראטעווען דעם בוים!...

שולצע:

דאנערוועטער! שווייגן, זאג איך אינעם! אלטער ביין!...

אלטער איד:

אין זעלבער פאזע, באוועגט מיט די ליפן און בעט ווייטער צו א קול. עס דערהערט זיך א שיסעריי און עס טרעטן אויף מ י צ ק ע. ב ר א ו נ ה א ו ז ע ו און די דריי סאלדאטן.

מיצקע:

הענט ארויף! קאמערעדן, רינגלט ארום די פארפלוקטע יודן-גרופע, ווער עס וועט זיך וואגן רירן פון פלאץ — שיסן!

אלע שטייען ציטערנדיקע מיט די הענט אין דער הויז, אויסער העלע נא וועלכע האלט נאך איין האנט אינדערהויב און אין דער צווייטער האלט זי די בראטפאן. אויך דער אלטער איד הויבט נישט אויף די הענט, ער שטייט אין פארנליווערטער פאזע.

רייכמאן:

קוקט צוערשט צו בראונהאוזען, דערנאך אויף שולצען, מאכט פרעגנדיקע צייכנס.

הער לייטנאנט... מיר האבן דאך...

שולצע:

שטייט מכלומרשט אויך מיט די הענט אין דער הויז.

בראונהאוזען:

שווייגן! פארפלוקטער שוויינס-יוד!

ניס רייכמאנען א בריקע; רייכמאן פאלט. און דו, פארפלוקטע יודן-ווייב, ווייז אהער דיין פארכשופטע לייב-שיסל און הענט ארויף! וויל איר ארויסרייסן די בראטפאן.

העלענא:

נאט מיינער! לאזן זי מיר דאך די בראטפאן, דאס איז דער איינציגער קער אַנדענס נאך מיין נאטעליקער מוטער!

בראונהאוזען:

די זיבן מאל פארשאלטענע מכשפה!

רייסט ביי איר ארויס די פאן.

די לייב-שיסל אהער!...

העלענא:

ווארפט זיך אים צו די פיס, ער בריקעט זי און אנט נעמט זי מונטערן.

מיצקע:

וועלכער האט דערווייל צוזאמען מיט די סאלדאטן דורכגעזוכט אלע מענס קעשענעס, קומט אויך צו צו רייכמאנען: אלזא, ארויס מיט דיין קאסע!

רייכמאן:

הער לייטנאנט... איך... הער...

מיצקע:

דערלאנגט אים א פאטש.

צום דאנערוועטער!

רייסט אים אלעס פון דער קעשענע, בריקעט אים און ווען רייכמאן פאלט:

אויפשטיין, און הענט ארויף!

רייכמאן:

שטייט אויף מיט גרויסער מי, אנט העלפט אויך העלענען אויפשטיין.

מיצקע:

אוישטמעלן אין רייען, וועלן מיר זיי אלע מיט איין זאלץ אויס-שיסן!

די סאלדאטן שמעלן אויס די גרופע אין רייען און ווען אלע שטייען שוין אין ארדענונג:

שרייט אלע, הייל היטלער!

עמלעכע:

האלב הויד.

הייל היטלער...

מיצקע:

ווער עס פאלגט נישט, דער ווערט נלייך דערשאסן; שרייט אלע הויד, אויפן קול: — הייל היטלער!

אלע:

חוץ דעם אלסן איד.

הייל היטלער...

אלטער איד:

וועלכער שטייט די גאנצע צייט אויפן בויס-שטאם ווי א סטאטוע, ווערט ערשט איצט באמערקט פון מיצקען.

און גאטם שטראף וואס קומט אויף מיינע זינדיקע ברידער, וועט שפעטער אויך קומען אויף אונדזערע פייניקער...

מיצקע:

ווער איז דער פארשאלטענער אפאסטאף? שריי, הייל היטלער!

אלטער איד:

שווייגט.

בראונהאוזען:

דאס איז דער אידישער פירער, מען דארף אים דעם קאפ אפהאקן.

מיצקע:

ניס דעם אידן א פעסטן בריקע מיטן פוס, אכער דער איד בלייבט שטיין אין דער זעלבער פארשטיינערטער פאזע.

שריי דאך, הייל היטלער!
צוט ארויס דעם רעוואלוציער.

אלטער איד:

שווייגט.

בראונהאוזען:

צוט אויך דעם רעוואלוציער.
לאזט מיר, הער לייטנאנט, איך וועל אים ברענגען אין אָרדענונג.
ווייל שיקן.

מיצקע:

שטופט אפ בראונהאוזען.
דאס לאז פאר מיר — שריי, הייל היטלער!...

אלטער איד:

ווייל ער האט געזינדיקט, האט מען אים אין בלוט דערטרונקען און
די וואס האבן אים אין בלוט דערטרונקען, די וועלן אליין אויך אין
זייער אייגן בלוט דערטרונקען ווערן... גאט וועט שיקן זיינע פייער-
דיקע פיילן און...

מיצקע:

יא, דאס איז זיכער זייער פירער! זייער וואונדער-ראכיי... שווייגן
זאגן איך אינעם! שווייגן!...

שיסט אויס, אלטער איד פאלט אראפ פון בוישטאם, בלייבט ליגן
אומבאוועגלעך.

מיצקע:

די געפאנגענע מיט אונדז, אלע נאך מיר נאך, מארררש!

נייט אפ אויף רעכט, נאך אים דער ערשטער סאלדאט, נאך זיי די אלע
פליטים, די סאלדאטן וואס נייען נאך זיי שטופן זיי אונטער, פון ווייט
הערט זיך טרוםייטן-שאל און פייקל-פויקסראמל און ווען זיי נייען
אפ:

פארהאנג.

בילד פיר

באטייליקטע:

ערשטער אפיציר (א מעלעגראפישט אין שטאב)
צווייטער אפיציר
גראף מולמקע האזנרובער (שטאבס-גענעראל)
מיצקע
ר' אברהם
נאמאן
מינא
בריינע
ר' שמואל
שולצע
ערשטער פארמיזאן
צווייטער פארמיזאן
דריטער פארמיזאן
ערשטער נאצי-סאלדאט
צווייטער נאצי-סאלדאט
דריטער נאצי-סאלדאט

האנדלונג קומט פאר אין א דייטשן גענעראל-שטאב.

איידער דער פארהאנג נייט אויף, הערט זיך דאס סאנאטאנע קלאפן
פון מעלעגראף-צייכנס, פון ערגעץ ווייט הערט זיך א שיסעריי און אויף-
רייסן, ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף, זיצט דער צווייטער אפיציר
ביים מעלעגראף-פאראט און נעמט אויף די צייכנס.
(אויפטריט צווייטער אפיציר)

2-טער אפיציר:

הייל היטלער!

1-טער אפיציר:

הייל! פארן עפעס נייעס?

2-טער אפיציר:

דו קאמערד זיצסט ביים טעלעגראף-פארט און מיר פרענסט אויף נייעס?

1-טער אפיציר:

איך ווייס נאך די נייעס פון דער איינער זאנע. דא האבן אונדזערע טרופן פארגעריקט אויף זיכעציק קילאמעטער און נארוואג האבן איך באקומען די מעלדונג, אז דער גענעראל-שטאב פון אונדזער זאנע וועט קומען ביז אהער און מען דארף דא איינארדנען א פלאץ פארן שטאב.

2-טער אפיציר:

פון די אנדערע פראנטן קומען אויך זייער גוטע נייעס. אונדזערע בראווע קריגער זיגן אויף אלע פראנטן.

1-טער אפיציר:

הייל היטלער!

2-טער אפיציר:

הייל!

1-טער אפיציר:

נייט צו צו דער מאפע וואס הענגט אויף דער וואנט, דער צווייטער נאך אים.

זעט, קאמערד, ביז אהער זיינען אונדזערע טאנקעס פארגענאנגען און שוין זיינען די אלע געביטן באזעצט פון אונדזערע בראווע קריגער און פון דעם פיינט איז שוין אין דער גאנצער זאנע נישט נע- בליבן קיין שפור.

2-טער אפיציר:

אויב עס וועט ווייטער אזוי גיין, וועלן מיר נאך פארן ווינטער דער- ליידיקן מיט אונדזער שטארקסטן קעגנער.

1-טער אפיציר:

זיכער וועלן מיר נאך פארן ווינטער דערליידיקן. דער טעלעגראף האט אונדז נארוואג מיטגעטיילט, אז אונדזער גרויסער פירער אליין וועט אנפירן מיט אונדזער פראנט און דאס איז גענוג נא- ראנטיע, אז באלד וועלן מיר זיין די זיגער איבער דער וועלט!

2-טער אפיציר:

הייל היטלער!

1-טער אפיציר:

הייל!

2-טער אפיציר:

און וואס איז מיט די געפאנגענע פארטיזאנען?

1-טער אפיציר:

דאס זיינען שוידערלעכע בעסטיעס! זיי האבן אונדז נעכטן אויפגע- ריסן א בריק, אבער מיר האבן זיי געפאסט; דרייצן מאן זיינען זיי געווען, מערסטנס פון זיי, פארפלוכטע יודן. די יודן האבן מיר גע- האנגען און די אנדערע דערשאסן.

2-טער אפיציר:

זייער בראוו. דאס וועט פאר זיי זיין א גוטע לעקציע און זיי וועלן מער נישט וואגן...

1-טער אפיציר:

הייל היטלער!

2-טער אפיציר:

הייל!

עס דערהערט זיך טרומייטן-שאל און באפעל-אויסרוף.

"רעכטס שאוט!"

די צוויי אפיצירן לויפן שנעל אפ רעכטס, א סעקונדע שפעטער עפנט זיך א ברעט פון פאל און עס דערשיינט ערשטער פאר אים א פאל און ער פאלט. ער קוקט זיך אום, צעוויקלט שנעל די לייזונג און הענגט זי אויף איבער דער מאפע און עס זעט זיך די אויפשריפט: "מיר וועלן נעמען נאך אים". עס דערהערט זיך טריט, דער פארטיזאן פארשווינדט צוריק אין דער עפענונג וועלכע ווערט באלד פארמאכט.

פון דרויסן הערט זיך באפעלן פון פארשידענע שטימען:

"רעכטס שאוט!"

(אויפטריט גענעראל מולטקע האזנגרובער, ערשטער און צווייטער אפיציר און די דריי סאלדאטן)

גענעראל:

בלייבט שטיין איבעראשם פאר דעם אויפשריפט און קוקט אויף די צוויי אפיצירן.

1-טער אפיציר:

ציטערט.

הער גענעראל-מאיר, מיט איין מינוט פריער זיינען מיר פונדאנען ארויסגעגאנגען און דא איז נאָרנישט געווען.

2-טער אפיציר:

דאס איז א פערדאמט פארברעכענע-זינדל! מיר זיינען דאך די סע- קונדע ארויסגעגאנגען, אייך, הער גענעראל-מאיר צו עמפאנגען!

גענעראל:

זאפארט דורכזוכן די גאנצע געביידע און די ארומיקע גאסן, איר מוזט מיר די לומפן ברענגען מיינט אָדער לעבעדיקע!

כאפט ארויס זיין שווערד און רייסט מיט איר אפ די אויפשריפט צווא- מען מיט דער מאפע.

פארדאמט נאך א מאָל!...

2-טער אפיציר:

צו די סאלדאטן.

פארשן אין אלע זייטן און פאסן די שפיאנען טויט אדער לעבעדיק!
רעכטס-אום, מארש!

די דריי סאלדאטן זייען א.

1-טער אפיציר:

אויף באפעל, הער גענעראל-מאייאר.

גענעראל:

פריער איז נישט מעגלעך דא איינצוארדנען מיין שטאב, ביז מיר
וועלן האבן די פולע זיכערהייט, אז דער פלאץ איז זיכער גענוג.
די פארפלוכטע שפיאנען און פארטיזאנער וואס זיינען נאך גע-
בליבן, מוז מען זען וואס שנעלער צו פארניכטן.

2-טער אפיציר:

דער באפעל איז געגעבן, הער גענעראל-מאייאר, און ער וועט זיכער
דורכגעפירט ווערן אין בעסטער אָרדענונג.

1-טער אפיציר:

נייט צום טיש וואו עס שטייט דער אפאראט, נעמט עטלעכע בוינן
פאפיר.

הער גענעראל-מאייאר, איך מעלד אונטערטעניק, אז נאָרוואָס איז
אָנגעקומען די מעלדונג אז דער גענעראל-שטאב דארף זיך דא איינ-
אָרדנען און עס איז נישט געווען גענוג צייט צו מאכן די געהעריקע
צוגרייטונגען. מיט א צוויי שעה פריער איז אָנגעקומען א מעלדונג
פון לייטנאנט עריך בראונהאוזען, אז ער שיקט דא אהער א גרופע
געפאנגענע אידן, כדי מען זאל זיי דא שטאנדרעכטלעך הינריכטן.

גענעראל:

בייז.

דיזער ראַי-בוב, דיזער בראונהאוזען... וואָס גלויבט ער זיך? בין איך
דא אויפן פראָנט כדי צו ווערן א יודן-הענקער?

מיצקע:

קומט אריין.

הייל היטלער!

אלע דריי:

הייל!

מיצקע:

הער גענעראל-מאייאר, אויף באפעל פון הער לייטנאנט בראונהאוז-
זען, האָב איך דא געבראכט א יודן-גרופע צום הינריכטן אלס
פראָנט-שמוגלער.

גענעראל:

זיינען דאָס טאקע פראָנט-שמוגלער? זאָלן זיי דערשיינען.

מיצקע:

א, באלד צוריק אויפמריט. נאך אים ר' אברהם, נאטא, מינא, ר'
שמואל און בריינע. אלע זיינען פארענדערט און ר' שמואל איז כאָט
דאזשירט. מיצקע שטעלט זיי אויס ארום טיש אנטקעגן גענעראל.

מיצקע:

גראד שטיין און געהאָרכזאם ענטפערן אויף אלע פראַגן!

גענעראל:

באטראכט די גרופע, קוקט אויף ר' שמואלס באַנדאזשירט; קאָפּ.

דאָס זיינען די פראָנט-שמוגלער?

מיצקע:

לויט דעם באפעל פון לייטנאנט בראונהאוזען — יא.

גענעראל:

באטראכט ווידער די גרופע, ווייזט אויף ר' אברהמען.

ווי הייסן זיי?

ר' אברהם:

מיין נאָמען איז אברהם מעלצער.

גענעראל:

פון וואָנען?

ר' אברהם:

פון לעמבערג.

גענעראל:

און די אלע?

ר' אברהם:

מיין זון, מיין טאָכטער, אונזער קעכין און אן אַרימער איד פון מיין
שטאָט.

גענעראל:

ווי אזוי קומט איר דא אהער, אזוי נאָענט צו דער פראָנט-ליניע?

ר' אברהם:

מען האָט אונז געבראכט אהער. הער גענעראל, מיר זיינען רואיקע
בירגער. מען האָט אונז אַרויסגעשלעפט מיט נוואלד פון אינזער היים
און זייט א צייט שלעפט מען אונז ארום ווי געפאנגענע פון איין
פלאַץ צום צווייטן און מיר ווייסן אפילו נישט וואו מיר געפינען
זיך...

גענעראל:

צו נאטאנען.

וואָס האָבן זי צו זאָגן?

נאמאן:

איך בין א ציווילער בירגער אין געפאנגענשאפט. גלייך ווי די דיי-
טשע ארמיי האט פארנומען לעמבערג, האט אונז דיווער הער לייט-
נאנט ארעסטירט און ענדלעך געבראכט ביז אהער.

1-מער אפיציר:

שווייגן! פארפלוכטער יודע! מען האט דיר דא געבראכט אלס אן-
געקלאגטן און נישט אלס באשולדיקער...

גענעראל:

אָרדנונג, הער לייטנאנט. ווען איך הייס ריידן, דארף קיין שום
לייטנאנט נישט הייסן שווייגן.

1-מער אפיציר:

הייל היטלער!

גענעראל:

הייל! און זי?

מינא:

איך בין די גאנצע צייט צוזאמען מיט מיין פאטער.

גענעראל:

זי זינד היבש גענוג, האט מען זי נישט באלעסטיקט?

מינא:

שווייגט.

גענעראל:

פארוואס שווייגן זי?

מינא:

הער גענעראל! עס איז מיר שווער צו ריידן... איך האב גענוג גע-
ליטן, אבער איך פארזיכער אינעם, הער גענעראל, אז איך האב
נישט מיסברויכט קעגן געזעץ...

גענעראל:

קוקט זיך אום צו מיצקע און צו די אנדערע אפיצירן, מיצקע ווערט
ווי איינגעשרופט.

היהים... יא, צום גליק, נישט פארבראכן קעגן ראסן-געזעץ.

צו ברייגען.

און זי, אלטע?

ברייגע:

ווישט זיך די אויגן.

מיין גרויסער האר... וואס ווייס איך? איך בין אן ארימע אידענע,
איך בין שוין פערציק יאָר ביי מיין ליכטיקן האר ר' אברהם, די
באלעבאסטע איז געשטאָרבן און ר' אברהם האט זי אזוי ליב גע-
האט, אז ער האט שוין נישט געוואלט געמען קיין צווייט ווייב און

ער איז געבליבן אן אלמן... שדכנים האבן אָפגעשלאָגן די טירן
און ער...

גענעראל:

שווייגן זי.

ברייגע:

ס'מאכט נישט אויס, זי מעגן הערן וואָס פאר א פיינע...

גענעראל:

שווייגן זי.

2-מער אפיציר:

שווייגן! זאגט מען דיר! טשיששש...

גענעראל:

צו ר' שמואל.

און זי? ווי הייסן זי?

ר' שמואל:

ווי איך הייס? מען וועט מיר דען פאלגן?

גענעראל:

איך פרעג אינעם — ווי הייסן זי?

ר' שמואל:

מילא, אז זי ווילן דווקא וויסן ווי איך הייס, זאל זיין. איך הייס,
אז מען זאל אונז צוריקשיקן קיין לעמבערג, די קינדער דארפן מיר
דאָרט האָבן...

גענעראל:

האָבן זי פיל קינדער?

ר' שמואל:

פיר און דרייסיג.

גענעראל:

גאט מיינער!

1-מער אפיציר:

שאו מאלס, דיווער לעבערווארשט האט פיר און דרייסיג קינדער!

ר' אברהם:

ווען אלע זאכן.

הער גענעראל, איך...

גענעראל:

זי ווינטשן וואָס?

ר' אברהם:

איינע אויפקלערונג. ער איז אן ארימער לערער און ער מיינט צו
זאָגן, אז ער גיט לעקציעס צו פיר און דרייסיג קינדער.

אלע:

חוצ די געפאנגענע.

כא-כא-כא!

גענעראל:

דאס פארשאפט ווירקלעך שפאס...

לאכט און ווערט פלוצלינג שטרענג ערנסט.

אבער צוואוואס האט מען די לייטע דא אהערגעבראכט?

מיצקע:

לויט באפעל פון הער לייטנאנט בראונהאוזען, הער גענעראל-מאיאר. לויטן באפעל, זיינען זיי פראנט-שמוגלער, און מען דארף זיי שטאנדערעכטלעך הינריכטן.

גענעראל:

ביי.

האב איך דא מיין שטאב אהערגעפירט כדי דא צו ווערן א יודן-הענקער און פארווענדן מיינע וואפן קעגן די פארשאטענע? — גלייך ארויספירן זיי און אפטרענספארטירן זיי אין זייערע א געטא!

מיצקע:

אויף באפעל, הער גענעראל-מאיאר! אכטונג! גראד שטעלן זיך! לינקס אום, קומט נאך מיר! — הייל היטלער!

גענעראל:

הייל! אבער געבן זי אכט, הער אפיציר...

מיצקע:

אויף באפעל, הער גענעראל!

אם און נאר אים די געפאנגענע.

גענעראל:

זעצט זיך אוועק און צעלאכט זיך.

כא-כא-כא! כא-כא-כא!

קורצע סצענע, אלע לאכן, פלוצלינג שטעלט זיך דער גענעראל אויף.

גענעראל:

אבער פארדאמט נאכאמאל! וואו זיינען די שפיאנען? די פארטי-זאנער-באנדיטן? קאן איך דען איינארדנען מיין שטאב אין אן אומ-זיכערן מויזן-לאך?

ביידע אפיצירן:

שטעלן זיך שנעל גלייך.

הייל היטלער!

גענעראל:

הייל! אבער, איך מוז האבן די באנדיטן וואס האבן דא געוואגט אויפצוהענגען די פארברעכערישע אויפשריפט. עס קומען אריין די דריי סאלדאטן, זיי פירן שולצען.

1-טער סאלדאט:

הער גענעראל-מאיאר, איך מעלד געהארכזאם, מיר האבן געפאסט דיון סוביעקט מיט דער פארשמוצטער בראט-פאן. ליינט די שווארצע פאן אויפן טיש.

גענעראל:

באטראכט די בראט-פאן.

ווי הייסן זיי?

שולצע:

זינפריד שולצע.

גענעראל:

דאסומענטן?

שולצע:

ליינט ארויס זיין פאס.

איך בין געמלעך האלב-אריער, הער גענעראל.

גענעראל:

איהים... האלב יודע ווילסטו זאגן... וואס מיינט דיוע אייזערנע פאן?

שולצע:

דיוע... יא... דיוע בראט-פאן... דאס איז א לאנגע געשיכטע...

גענעראל:

קיינע לאנגע געשיכטן! וואס מיינט דיוע פאן?

1-טער אפיציר:

הער גענעראל-מאיאר, ער געהער זיכער צו די פארטיזאנער באנ-דיטן און די פאן האט ער זיכער באנוצט צום קלעפן אפישן קעגן אונזער גרויסן פירער!

שולצע:

דערשראקן.

גאט בעהיטע! איך א פארטיזאנער? גאט מיינער!

גענעראל:

שווייגן, פארפלוקטער האלב-יודע! די האלב-יודן זינד פיל שלימער ווי די פארפלוקטע גאנץ-יודן!...

צום ערשטן אפיציר.

די פאן באהאלטן אלס פאסטישע באווייזע!

איין שעה שפעטער, צור הינריכטונג מיט דיון לומפ! ביז די שמוג-דע איז אויס, זאל ער דא בלייבן שטרענג באוואכט!

2-טער אפיציר:

אויף באפעל, הער גענעראל-מאיאר!

גענעראל:

נון, ווייזט מיר די איינארדנונג פון דעם וויסטן שפיאנען-נעסט! די סאלדאטן גייען מיט!

1-טער אפיציר:

צו די סאלדאטן.

האבט אכט! לינקס אום! נאך אונז נאך, מארדערש!

גענעראל, 1-טער אפיציר און נאך זיי די סאלדאטן — אפ.

2-טער אפיציר:

גייט צו נאענט צו שולצע.

אין האלב-יודע און פארטיוואן!

קוקט אים אין די אויגן.

כא-כא-כא! אין איינע שטונדע — כיק!... כא-כא-כא!

שולצע:

איך בין נישט קיין פארטיוואן... הערן זי מיך אויס, הער לייטנאנט... דיזע פאן... דיזע פאן...

קוקט זיך אום ווי מורא האבנדיק אויסצוזאגן דעם סוד.

דיזע פאן, מיין געערטער הער לייטנאנט, איז געשמירט פון עכטן פלאטין!...

2-טער אפיציר:

פאראינטערעסירט.

זאג דאך, וואס מיינען זי?...

שולצע:

מיינע פארפלוכטע אידישע שוויגער-עלטערן האבן די פאן געלאזט שמידן פון ריינסטן פלאטין פאר זייער אנטלויפן פון אונזער רייך...

2-טער אפיציר:

גייט צו צום מיט, באטראכט די פאן, רופט צו שולצע, נעמט ארויס א מעסער, פרואווט אפגראצן דאס שווארצע פון דער פאן.

אויף ערנווארט! דאנערוועטער! דאס איז ווייס! ווירקלעך, זילבער אדער פלאטין!

שולצע:

פלאטין! פלאטין, הער לייטנאנט! זא וואר איך לעב, ריינסטער פלאטין!...

2-טער אפיציר:

ווענט די פאן אין האנט.

און ווי שווער!

ביידע באטראכטן די פאן, אפיציר פרואווט ווייטער קראצן מיטן מעסער. עס עמנט זיך דער פאל און עס באווייזט זיך ערשט פארטייט זיך נאך אים צווייטער און דריטער. זיי שארן זיך שטיל צו און ערשטער פארטיוואנער דערלאנגט דעם אפיציר מיט א באיאנעט אין זייט, בעת די אנדערע צוויי פארטייט

זאנער ווארפן ארויף א זאק אויף שולצען און בינדן אים שנעל ארום און בעת די צוויי פארטיוואנער שלעפן שולצען אין דער עפענונג פון גאל, צעהעננט דער ערשטער פארטיוואן א נייעם לייזונג מיט דער אופשריפט: **מיר וועלן נעמען נאם ה' אויסנע** האנגען די לייזונג איבער דער מאפע, כאפט ער אראפ פון מיט די בראט-פאן און פארשווינדט אין דער עפענונג וועלכע ווערט באלד פאר-מאכט און אין זעלבן מאמענט קומען צוריק דער גענעראל, ערשטער אפיציר און דריי סאלדאטן.

גענעראל:

דערנעבן די אויפשריפט, ניט ער א פאל צוריק דערשראקן, באהערשט זיך.

טויזנט מאל דאנערוועטער!...

אלע דערשראקן, ווייסן נישט צי זאלן זיי זיך צוריקציען.

פארהאנג.

בילד פינה

כאטליקטע:

ערשטער איד
צווייטער איד
ערשטע פרוי
צווייטע פרוי
מיצקע
בראנהאוזען
א אינגעלע

מענער, פרויען, קינדער, מאסן-צענעם און יתומים-באָר

האנדלונג: ביי דער אינעווייניקסטער וואנט פון דער נעט-מויער.

איידער דער פארהאנג הויבט זיך אויף, דערהערט זיך די מוזיק פון
נאלדמאדנס ליד „א ידן בנ ירח מניס“ ווען די מו-
זיק הערט אויף, דערהערט זיך א קול פון סליחות-וועקער: — „א י-
ד על דל א יד על דל שטייט אויף, צו עבודת הבורא און צו סליחות...“
ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף, באווייזט זיך א שמאל נעסל
נעבן דער נעט-מויער, עס איז פארטאג. אין דער האלבטונקלעכקייט זעט
זיך ווי עס פאלן פון דער הויך פלונדעלעך, עס ווערט פאמעלעך
ליכטיקער, פון א הויז באווייזט זיך דער צעשטאקענער ערשטער
אייד, ער קוקט זיך ארום, לויפט נאך און כאפט א בלעטל און לויפט
צוריק אין א מויער. באלד באווייזט זיך פון אן אנדער זייט צוויי-
טער אייד, כאפט אויף א בלעטל און פארשווינדט ווי דער
ערשטער איד און אזוי באווייזט זיך כסדר מער שאטנס פון מענער און
פרויען, זיי כאפן די בלעטלעך און פארשווינדן, ביז עס ווערט שוין
נענט ליכטיק, עס דערהערט זיך א סעריפען פון שווערע מירן, עס
מאכן זיך אויף מויערן און עס קומען ארויס צוויי אידן פון פאר-
שידענע מויערן.

1-מער איד:

שוין געפנט דאס טויער פון געמא.

2-מער איד:

אבער נישט אז מיר זאלן קענען ארויסגיין, נאך זיי, די כלבים, זאלן קענען אריינקומען...

1-מער איד:

האסט געזען די נייע בלעטלעך וואס די רויטע האבן די נאכט אראפ-געווארפן?

2-מער איד:

שיששש... שטילער... שטילער... געזען. זיי טרייסטן אונז מיטן נאענטן ווינטער און אז סטאלינגראד האלט זיך פעסט... זיי זאגן צו, אז זיי וועלן זיך נוקם זיין פאר אונזער פייך...

1-מער איד:

הלוואי! רבנו של עולם!...

1-מער פרוי:

קומט פון ערנעז.

אידן, דערבארמט אייד, זאגט מיר, וואו קאן איך דא באקומען א שטיקל ברויט פאר מיינע הונגערדיקע קינדער? זיי זיינען שוין גע-שוואקן פון הונגער...

2-מער פרוי:

קומט אז מיט א טעפל.

נומע מענטשן, זאגט מיר, וואו קאן איך איצט באקומען אביסל מילך פאר מיין קליין עופהלעך?

1-מער איד:

מען דארף זיך שטעלן אין דער ריי און ווען מען שטייט שוין א נאנצן טאג ביז פינף אזייגער, זאגט מען ערשט דערנאך, אז עס איז נישטא...

פון ערנעז ווייט דערהערן זיך, הורא-אויסרוף און א ברעכו פון שויבן און שויערן, עס לויפט אז בראונהאוזע און מיצקע.

מיצקע:

האלט, איר פארפלוכטעם דרעקישעס יודן-געזינדל! איר האט דא געקליבן די בלעטלעך וואס די רויטע חזירים האבן אראפגעווארפן?

ביידע אידן:

מיר האבן נאָרנישט געזען, מיר שווערן אז מיר האבן נאָרנישט געזען!...

2-מער פרוי:

נומע לייט, זאגט אונז, וואו קענען מיר באקומען א שטיקל ברויט און אביסל מילך פאר אונזערע קראנקע און הונגערדיקע קינדער?

בראונהאוזען:

באטראכט די פרויען.

נו, אויב איר זייט נאך יונג און שיין, קומט מיט אונז אין די הורד-הייזער, דאָרט וועט איר באקומען ברויט... די צוויי אידן ציען זיך שנעל צוריק.

מיצקע:

כאפט ארום די פרוי.

פארשטאנען? אין הורד-הויז! קום מיט!

2-מער פרוי:

ראנגלט זיך מיט מיצקען בעת די ערשטע פרוי אנטלויפט.

לאָזט מיך אָפּ! עקלהאפטע פארברעכער! לאָזט מיך פריי! איך וועל אייך אָנקלאָגן פאר ראַסנשאַנדע!... בייסט אים.

מיצקע:

לאָזט זי אָפּ.

פארפלוכט נאָכאמאל מיט דיזער ראַסנשאַנדע... ראַסנשאַנדע דארף נאָר הייסן, ווען אַ אידישער שוויין באַליידיקט אַן אַריערן... פאר שאַלטן נאָכאמאל! וואָס פאר אַ שאַרפע ציין די הורן-אידישקע האָט!...

ווישט אַפּ דאָס בלוט פון צעביסענער האַנט.

2-מער פרוי:

לאָזט זיך לויפן פאַרצווייפלט.

איך וויל מער נישט לעבן! גאָטעניו, האָב רחמנות אויף מיר, שיק מיר שוין צו דעם טויט!...

די הורד-רום און שוידברעכעריי פארשטארקן זיך.

בראונהאוזען:

אונזערע בראַווע בורשן מאַכן זיך ווידער לוסטיק. קום אויך אַהין, קום לייטנאַנט מיצקע...

לאָזן זיך ביידע גיין. פון דער ריכטונג וואו זיי גייען, קומען אז צו לויפן מענער, פרויען און קינדער, אפגעריסענע, טייל צעבלויסקטע. מיצקע און בראונהאוזען פארשטעלן זיי דעם וועג און ווען די אַנט-לויפנדיקע מאַסע ווערט אַלץ גרעסער, שיסן זיי אויס. די מענטשן מאַסע וואַרפט זיך אויף דער ערד און אַלע שלעפן זיך צו ביז צו דער געטא-שויער. מיצקע און בראונהאוזען לאַכנדיק אויפן קול — אַפּ פון דער צענויפגעפרעטער אין שרעק געפייניקטער מאַסע, דערהערט זיך אַ באַראַלער קרעכץ א - ו - י ! וואָס ווערט צעצויגן אין אַ טרויער-מלאַדיע פון טאַטורירטע טאַטירער; דער באַראַלער צעצוי-גענער קרעכץ ווערט נאָר פון צייט צו צייט איבערגעריסן פון קינדערשע געוויינען; פון ערנעצוואו באַווייזט זיך אַ קראַנקע-שוועסטער מיט אַ רויטן סנדרוד און אויך מיט אַ געלע לאַמע אויף דעם אַקסל, זי גייט און באַקומט די געפייניקטע, פון אַלע זייטן דערשיינען קינדער אַפּ

נערוסענע און באנדאזשירטע. דער באראלער קרעכץ דויערט ביז די קינדער פארמירן זיך אין א כאר פון יתומים מיט בעטלער-טארבעס.

קינדער:

זינגען:

פון די היימען האט מען אונז פארטריבן,
און יתומים זיינען מיר געבליבן,
א, אידן בני רחמים,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך!
אט, זעט כאטש, די סמנים,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך!

אינגעלעך:

מיין טאטן האבן זיי דערהרגעט,
און מיין מאמען, האבן זיי פארפייניקט,
א, איר אידן בני רחמים,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך!

אלע:

ראטעוועט אונז פון סכנות,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך!

אלע:

ס'האט דער הונגער אונז אלע דא פאראייניקט
און מיר זיינען אינגאנצן שוין פארפייניקט,
א, איר אידן, האט רחמנות,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך!
ראטעוועט אונז פון סכנות,
שענקט אויף ברויט, סיי ארים סיי רייך!

זינגען אויף בים אראפנייענדיק פון דער בינע און זאמלענדיק געלט
אין סאלאן אונטערשטעלנדיק די בעטלער-טארבעס, ביז זיי קלויבן זיך
ווידער צוזאמען אויף דער בינע און זינגען.

דעם טאטן האבן זיי געקוילעט
און די מאמען האבן זיי פארפייניקט,
א, איר אידן בני רחמים,
א גוט הארץ איז דא ביי אייך...

פארהאנג.

בילד זעקס

באטייליקטע:

ערשטער פארטייל
ערשטע פארטיילאנקע
נאמאן
מינא
ר' אברהם
לעווינסקי
ערשטער רויטארמייער
צווייטער רויטארמייער
פארטיילאנקע, פארטיילאנקעס
זעקס דייטשע געפאנגענע

האנדלונג קומט פאר אין א פארטיילאנקע-לאגער נישט ווייט הינטערן
פראנט.

די בינע שטעלט פאר א געדיכטן וואלד. אויף א בוים הענגט א
טאוול מיט אן אויפשריפט: „ביזן לעצטן טראג
בלוט — צום נצחון“.
ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף, שטייט די ערשטע
פארטיילאנקע נעבן א קעסל וואס הענגט איבער א פייער
און מיסט און ערשטער פארטיילאנקע שטייט נעבן איר
און באטראכט זי.

יטער פארטיילאנקע:

בעסער גיב מיר איבער די ארבעט און דו זינג פאר מיר דאס נייע
פארטיילאנקע-ליד.

פארטיילאנקע:

לאז מיך איצט. איצט דארף איך גרייטן עסן פאר אונזערע חברים;
זיי וועלן אוודאי באלד קומען הונגעריקע ווי די וועלף.

פארמיזאן:

וויל זי ארוםנעמען.

איך בעט דיר, זינג פאר מיר דאס נייע פארמיזאנער-ליד... דאס
עסן איז אלצאיינס נאך נישט פארטיק...

ניט איר א קוש.

נו, זינג...

פארמיזאנקע:

אז דו האסט זיך אָנגעטשעפעט, וועסטו דאך מיר שוין נישט אָפֿ-
לאָזן; נו נוס, אָבער הער זיך צו די ווערטער און לערן עס אליין
אויס, וועסטו עס אליין אויך קענען זינגען.

זינגט:

זאָג נישט קיינמאָל, אז דו גייסט דעם לעצטן וועג,
הימלען בלייענע פארשטלן בלויז טעג,
קומען וועט נאך אונזער אויסגעבענקטע שעה,
עס וועט א פויק טאָן אונזער טראָט
מיר זיינען דאָ!

פון גרינעם פאלמענלאַנד ביז ווייטן לאַנד פון שניי
מיר זיינען דאָ — מיט אונזער פיין, מיט אונזער וויי
און וואו נעפאלן איז א שפּריץ פון אונזער בלוט,
שפּראַצן וועט דאָרט אונזער נבורה, אונזער מוט.

ס'וועט די מאָרגנזון באַגלידן אונז דעם היינט,
אונזער נעכטן וועט פארשווינדן מיטן פיינט,
און אויב פארזאמען וועט די זון און דער קאיאָר
ווי א פאראל זאָל זיין דאָס ליד פון דור צו דור.

נעשריבן איז דאָס ליד מיט בלוט און מיט בליי,
ס'איז נישט קיין ליד פון א פויגל אויף דער פריי
נאָר ס'האָט א פאָלק צווישן פאלנדיקע ווענט,
דאָס ליד נעזונגען מיט נאנאנעס אין די הענט.

טאָ קיינמאָל זאָג נישט, אז דו גייסט דעם לעצטן וועג,
הימלען בלייענע פארשטלן בלויז טעג,
קומען וועט נאך אונזער איסגעבענקטע שעה,
ס'וועט א פויק טאָן אונזער טראָט
מיר זיינען דאָ!

(הירש גליק)

איידער זי ענדיקט דאס ליד, קומען פון אלע זייטן אן פארמיזא-
נער און פארמיזאנקעס: צווישן זיי אויך נאטע און סינא,
אלע זיינען זיי באוואפנט מיט ביקסן און האנטגראַנאַטן, זיי שאַרן
זיך צו אומבאַסערט און ווען זי ענדיקט, שטעלן זיך אלע אויף און
זיי אפלאַדירן.

אלע:

בראוואָ, אויסגעצייכנט! בראוואָ!

נאָמאָן:

נאָך אונזער היינטיקן זיג, מענן מיר זיך טאקע פארגינגען צו פרא-
ווען א שטיקל יום-טוב.

פארמיזאנקע:

אייער פאָטער איז שוין אונטן אומרויף וועגן אייך.

מינא:

ליינט אפ די וואס.

איך גיי שוין אַראָפּ, וועל איך אים אַרויספירן אויף דער פרייער
לופט.

אפ.

דער פארמיזאן:

און איצט, חבר נאטאָ, דערציילט וואָס איר האָט היינט אויפגע-
טאָן: מאָרגן קומט אונזער ריי, דארפן מיר דאך אויך עפעס וויסן ווי
אזוי זיך אויסצוצייכענען...

נאָמאָן:

אָ, היינט האָבן מיר אויפגעטאָן גענוג. מיר האָבן אויפגעריסן צוויי
בריקסן און אזוי-ארום אָפגעשטעלט עטלעכע באנען מיט פראַוויאַנט
און אַמוניציע; אַ קליינער טאַנק האָט זיך געלאָזן אויף אונז און
מיר האָבן אים אויפגענומען מיט אונזערע גראַנאַטן און מיר האָבן
אים אזוי צעוואַרימט, אז ער האָט אַזש געפלאַצט און געבליבן
שטעקן אין בלאָטע. לעווינסקי וועט זיכער באלד קומען מיט די
חברים און מיטברענגען מיט זיך די זעקס געפאָנגענע נאַציס.

דער פארמיזאן:

אויף חבר לעווינסקי קאָן מען טאקע יאָ זאָגן אז ער איז אונז אַראָפֿ-
געפאלן פון הימל... אַ נס וואָס ער האָט באַוויזן זיך אַראָפּצו-
וואַרפן מיטן פאַראַשוט פון זיין צעשאַסענעם אַוויאָן און מיר האָבן
באַקומען אַ נוסן חבר און אַן אויסגעצייכנטן מוטיקן קעמפער.

נאָמאָן:

פאר מיין שוועסטער איז דער נס געווען נאך גרעסער; חבר לע-
ווינסקי האָט זיך אין איר פאַרליבט נאך אין לעמבערג אן נאָר נאָם
האָט אים איר דאָ צוגעשיקט.

(אויפטריט מינא מיט ר' אברהם)

ר' אברהם:

זייט געגריסט, קינדער.

אלע:

זייט געגריסט.

פארמיזאנקע:

טראנט אים אונטער א קעסטל.

זעצט אייך אוועק, חבר... רעב... רעב... רעב...

אין פארלעגנהייט.

ר' אברהם:

שטייכלט.

ס'מאכט נישט, מענטש מיך רופן חבר; כאטש איך בין שוין אלט און איך קאן נישט אונטערנעמען אייערע העלדישע טאטן, דאך בין איך מיט אייך און גאט וועט איבער אונז האלטן זיין רעכטע האנט און מיר וועלן דערלעבן די גרויסע מפלה פון דעם גרעסטן המן פון אלע צייטן.

עס קומען און לעווינסקי, צוויי רויטארמייער און פארמיזאנקע און צווישן זיי נייען זעקס נע-סאנענע נאציס.

לעווינסקי:

פירט זיי אראפ אין אקאפע און שליסט זיי איין.

1-טער רויטארמייער:

אפשר בעסער שיסן? עס איז דאך א שאך וואס זיי וועלן עסן ברויט...

לעווינסקי:

זייער שטראף וועלן זיי באקומען, אבער דערווייל גיט זיי ברויט און מיר וועלן זיך ביי זיי קענען דערוויסן וואס עס טוט זיך אויף זייער זייט.

ווען די רויטארמייער פירן אפ די געפאנגענע, צו מינא: און איצט, מינא, לאמיר דיר א קוש געבן פאר דיין העלדישקייט. קושט זי.

וואלט איר עס געלויבט, ר' אברהם, אז אייער געזעצטלעכע מאכ-טער האט היינט מיט אירע צארטע הענטלעך באוויזן אויפצורייסן א בריק?

ר' אברהם:

גאט זאל שטארקן אירע הענט און איר ווילן, ביז מיר וועלן דער-לעבן דעם שונאם מפלה.

לעווינסקי:

זעט איר, ר' אברהם, צי וואלט נישט בעסער געווען, ווען איר וואלט דעמאלט געפאלגט מיין עצה? איר וואלט שוין פון לאנג געווען אין

א זיכערער היים און איר וואלט געווען פארשפארט אזויפיל יסורים...

ר' אברהם:

שווער איז פאר דעם געוויינלעכן בשרודם משיג צו זיין די דרכים פון גאט ברוך-הוא. איך האב נישט געוואלט פארלאזן מיין אומ-גליקלעכע קהילה און אליין אנטלויפן און כאטש איך ווייס נישט וואס עס איז געווארן פון אלע מיינע גאנצע און ליבע, בין איך אבער צופרידן וואס די השגחה האט אזוי געפירט, אז פארמיזאנקער זאלן אונז ראטעווען פון דעם באנדיטן-אפיציר וואס האט אונז בא-דארפט פירן אין א געטא און מיר זיינען דא געבליבן, אז מיינע קינדער זאלן זיך קענען נוקם זיין פארן פארגאסענעם בלוט פון אונז זערע ברידער. און איצט, נאך א גרעסערער נס, וואס איר זענט אראפ-געקומען פון הימל אז מינא זאל אייך פלוצלינג צוריקגעפינען!...

1-טער פארמיזאנקער:

נו, שוין גענוג געדרשנט, מען דארף ניין אנלאדענען די לעבעדיקע טאנקעס... די מאננס מיין אייך...

אלע זעצן זיך אויס אויף בויס-שטאמען און קלעצער, עסלעכע נעמען ארומטיילן פארציעס עסן.

ר' אברהם:

איך וועל זיך שוין פירן אויף מיין שטייגער. א גאנץ לעבן אפגע-לעבט אזוי, זאל שוין זיין ביז צום סוף... איך וועל עסן אונטן, אין שוויג-גראבן. איך וועל זיך וואשן און עסן...

מינא:

קום, מאטישי, איך וועל דיר אראפפירן...

ביידע א.

אלע עסן, עס דערהערט זיך א שאס. עס לויפן אן צוויי פארמיזאנקער.

2-טער פארמיזאנקער:

עס קומט אן א גרויסער פיינטלעכער פאטרול.

לעווינסקי:

שנעל, יעדער אויף זיין פאסטן! חברים, ווארטן ביז זיי וועלן צו-קומען גאנץ גאנצע, ווייל אויב אויסשיסן קוילן, זאל עס זיין מיט א זיכערן ציל!

עס דערהערט זיך טרומייטן-שאלן כסדר גענטער, פלוצלינג דערהערט זיך אן אויפרייס און א דויערנדיקע שיסעריי און ווידער אן אויפרייס און באלד הילכיקע הורא-אויסרוף: די פארמיזאנקער לאזן זיך לויפן אויף דעכטס.

לעווינסקי:

פארביילויפנדיק.

פארפאלגט זיי און פארטיליקט זיי ביז איינעם!

אלע:

א טויט די שונאים פון דער מענטשהייט!!!

פארהאנג.

ביילד זיבן

איידער דער פארהאנג נייט אויף, הערט זיך דאס שפילן פון סאד
וועמישן פרייהייטסמאדש, באלד דעהערט זיך אויך דאס הייליקע
געזאנג, נאך א וויילע הויבט זיך אויף דער פארהאנג און עס באווייזט
זיך א וואלד אין האלבטונקלעכייט.

פון לינקס קומט אן ערשט ער רויט ארטיי ער
און אונטער די קלאנגען פון ליד וואס הערט זיך פון ערגעצווייט,
קומט אן נאך דעם רויטארטייער א גאנצע קארטוואנע פארוואנדעלט
נאציסאלדאטן; זייערע פיס זיינען געוויקלט מיט שמאטעס, די קארט
וואנע ציט זיך איינער הינטער דעם אנדערן אין א לאנגער רייע וואס
נייט אפ אויף רעכטס; אינדערמיט קארטוואנע נייען ווידער צוויי רויט
ארטייער און די קארטוואנע ציט זיך ווייטער, דאס געזאנג קומט נענ-
טער:

האסט געוואלט סטאלינגראד
נאך געזיגט האט די טאט
פון די העלדישע רויטע ארטייער!
ס'איז די וועלט נישט פארשקלאפט
ווייל עס לעבט אונזער קראפט
און מיר קעמפן צו זיין איר באפרייער!!!
האסט געוואלט סטאלינגראד
נאך געזיגט האט די טאט
פון די העלדישע רויטע ארטייער!...

די געפאנגענע נייען מיט געבויענע קעפ, א סך פון זיי באנדא
זשירמע, און ווען דאס געזאנג הערט זיך שוין גאנץ גאנעם און הויר

פארהאנג.

ביילד אכט

באטייליקטע:

ערשטער אפיציר
צווייטער אפיציר
גענעראל האזנגרובער
ערשטער סאלדאט
צווייטער סאלדאט
נאכאן
מינא
לעווינסקי
ערשטער פארמייזאן
ערשטע פארמייזאנקע
רויטארמייער
פארמייזאנער, מאסנאפענע

די האנדלונג קומט פאר אין דייטשן גענעראל-שטאב בעת דעם צוריק-
צוג פון סטאלינגראד.

איידער דער פארהאנג הויבט זיך אויף, הערט זיך דער פרייהייטס-
מארש ווי אין פאריז בילד, אבער דער מארש ווערט כסדר אונטער-
געבראכן פון טרוםייטונגען און פארלאמענטאריע-רופן.
די בינע שטעלט פאר א נאציסן גענעראל-שטאב, בעסער איינגע-
ארדנט ווי אין פערטן בילד. ווען דער פארהאנג הויבט זיך אויף,
שטייען דער גענעראל מיטן צווייטן אפיציר
ביי דער טאפּע און דער גענעראל שלעפט כסדר שפילקעס מיט פערד-
לעך פון דער טאפּע און שטעלט זיי איבער אויף אנדערע פלעצער.

דער אפיציר:

נאמירט די צייכנס פון טעלעגראף און ליינט.
די „רויטע“ דריקן אלץ ווייטער אויף אונזער ארמיי וואָס ציט
זיך צוריק, זיי האָבן שוין פארכאפט די שטאָט פ. מיט דער גאנצער

אומגעבונגן; אויך די באן-ליניע וואס האט אונז געזיכערט דעם צו-
פיר פון לעבנסמיטל און אמוניציע איז שוין אין זייערע הענט. די
קעלטן זיינען גרויזאמע און אונזער ארמיי קאן אפילו נישט פרוואו-
רעטעווען אונזערע טאנקעס און קאנאנען, ווייל די סאלדאטן זיי-
נען פארפרוירן און זיי קענען זיך קוים רירן זיך אליין צו ראטעווען...

גענעראל:

נערווען.

האלט עס ווירקלעך אזוי שמאץ, אדער מאכט איר דא בלוז א נא-
רישן ווייץ?...

1-מער אפיציר:

ליידער איז עס דער ריינער אמת.

עס קלאפט דער טעלעגראף-אפאראט, ער נאמירט און לייענט ווייטער.
די רויטע האבן געוואלט צו מאכן אן אָנגריף אויפן לינקן פלאנקען
פון אונזער ארמיי און עס דראָט אונזער ארמיי ארומגערינגלט צו
ווערן ווייט פון אונזערע שפיין און אמוניציע-רעזערוון. אויך די
פארמיזאנען זיינען פארשטארקט געוואָרן פן א מחנה פארשט-
מיסטן מיט באַמבעס און מאשינגעווער און אין דער צייט ווען אונ-
זער רעגולערע ארמיי ווערט מיט קראפט צוריקגעשטויסן פון די
ליניעס, ווערן אונזערע רעזערוון אָנגעגריפן פון הינטן דורך די פאר-
מיזאנער. די שטאָט ד. איז שוין אויך אין זייערע הענט...

גענעראל:

נאָך איין ראפארט אזא, און איך לאָז דיר דעם קאָפּ אָפהאַקן!...

1-מער אפיציר:

מען רופט צו אַכטונג: — ווי אַמשנעלסטן צוריקציען דעם גענעראל-
שטאַב, ווייל עס דראָט אים צו פאלן אין געפאָנגענשאפט!...

גענעראל:

טויזנט מאָל דאָנערוועטער!

לויפט צו צום ערשטן אפיציר און פאָקט אים ביים אַקסל.

איך לאָז דיר הינריכטן! ביזט א שפּיאָן!

1-מער אפיציר:

שטייט אויף.

אויף באַפעל הער גענעראל-מאָיאָר!

2-מער אפיציר:

זעצט זיך צום אפאראט, הערט זיך א וויילע איין, נאמירט און הויבט
אן לייענען.

ביז פופצן מינוט קאָן מען פאָקן וואָס מען...

דער אפאראט בלייבט שטיל.

דער גענעראל קוקט צוערשט אויף איין אפיציר, דערנאָך אויפן
צווייטן, אויך די אפיצירן קוקן זיך אן מיסטרויאיש און מיט שרעק.
דער גענעראל גלויבט זיך עפעס נישט און ער כאַפט דעם טעלעגראף

אפאראט און נעמט מיט אים טרייסלען און זעענדיק אן ער שווייגט
פארט, ווייל ער עפעס טאן און ווייט נישט וואָס, לויפט ער צו צו דער
מאַפּע, די אפיצירן קלויבן צוזאַמען פאפירן, קענטיק אן זיי זיינען אין
פאנישער פארצווייפלונג. פלוצלינג שטעלן זיך די אפיצירן פאַרן גענע-
ראל.

ביידע אפיצירן:

הייל היטלער!

גענעראל:

טויזנט מאָל פארדאמט!

עס לויפן אן נאציסאלדאטן אין פאניק.

1-מער סאלדאט:

הער גענעראל-מאָיאָר, איך מעלדע געהאָרזאמסט, מיר זיינען אַרומ-
גערינגלט פון דער רויטער ארמיי!

גענעראל:

אַכטונג! שנעל פארנעמען סטראטעגישע פאָזיציעס און קעמפן ביז
צום לעצטן טראָפּן בלוט!

1-מער אפיציר:

שרייט אַרויס באַפעלעריש דורך דער טיר.

אַכטונג! שנעל פארנעמען סטראטעגישע פאָזיציעס, שנעל פייער,
קעמפן ביז לעצט!

2-מער סאלדאט:

גייט אָפּ און שרייט אינדרויסן אויס דעם זעלבן באַפעל. מען הערט ווי
עס ווערט אינדרויסן עטלעכע מאָל איבערגעחורט דער זעלבער באַפעל
כסדר פון ווייטערדיקער דיסטאַנץ.

עס לויפן איבערגעשראקענע נאציסאלדאטן מיט זייערע וואפן אַריין
און אַרויס, דער גענעראל און די צוויי אפיצירן שטעלן זיך ביי די
גענעטער, עס דערהערט זיך אַ שאַס און זיי ענטפערן מיט אַ שיסעריי
פון זייערע רעוואָלוערן, עס דערהערט זיך אַ גאָענטער אויפרייס און
באַלד דערויף רויסן זיך אַריין פון אַלע זייטן באַוואַפנטע רויסן
אַרמייער און פאַרטייזאַנען, רינגלען אַרום דעם
גענעראל מיט די צוויי אפיצירן, צווישן די פארמיזאנער זעט מען
אויך נאטאן, מינא, לעווינסקי, ערשטער פארמיזאנער, ערשטער פארטיי-
זאנקע, אַלע שטעלן זיך אויס אין פיראמידן-אָרטיקער פארם.

גענעראל:

איך בין אייער געפאָנגענער.

גוט איבער לעווינסקין זיין שווערד מיטן גארטל.

ביידע אפיצירן:

טוען דאס זעלבע ווי דער גענעראל.

לעוויןסקי:

הענט ארויף!

דער גענעראל און די צוויי אפיצירן הויבן אויף די הענט, לעוויןסקי
נעמט ביי זיי אפ די רעוואלוערן. פון דרויסן הערט זיך די מוזיק פון
פרייהייטסמארש, אלע האלטן זיך אין פיראמידן-פארמיקער פאזע.

פארהאנג.

(מערץ 1943)

דערשינענע ביכער פון נחמיה צוקער

הליצה

דראמע אין דריי אקטן מיט א פראלאג. פארלאג „ראם
ביכל“, קראקע 1922. (אויספארקויפט).

איינאקטערם

(1) ווען די נאכט פאלט צו...

(2) אויפן קאמפ

פארלאג „ארטיסטיש-ווינקעלע“ ב. איירעם 1924. (אויס-
פארקויפט).

דער רעצענוענט

(קיבעץ אין איין אקט)

ארויסגעגעבן פון דראמארייז ביים גאליציאנער פארבאנד.
ב. איירעם 1926. (אויספארקויפט).

שפאם און ערנסט

35 געגראמטע הומאדעסקעס, לידער און פארדיעס גע-
טיילט אין פינף אפטיילונגען: (1) „גוטע אידן“; (2) „אלט
הוימיש“; (3) „ארגענטיניש“; (4) „לידער און פארדיעס“;
(5) „צווישן יא און ניין“. פארלאג „דער קונדאס“, ב. אייר-
עם 1933. (אויספארקויפט).

פאר דראמקרייזן

(צען איינצקטערס און סצענירונגען)

- (1) אין רעדאקציע
 - (2) אן עצה
 - (3) דער רעצענזענט (2-טע אויפלאגע)
 - (4) ווען די נאכט פאלט צו... (2-טע אויפלאגע)
 - (5) אויפן קאמפ (2-טע אויפלאגע)
 - (6) אין פעלד-שפיטאל
 - (7) די קליאטשע (סצענירונג)
 - (8) מקובלים (סצענירונג)
 - (9) דער קונסט-מאלער (סצענירונג)
 - (10) ברידער (סצענירונג)
- א באזונדער אויפלאגע דערשינען פון די זעלבע איינצקטערס יעדער איינצקטער באזונדער. פארלאג „דער קונדאס“, ב. איירעם 1933.

פון אלץ צו ביסלעך

22 דערציילונגען און הומאָרעסקעס, פארלאג „דער קונדאס“, ב. איירעם 1935.

אין נאמען פון גערעכטיקייט

טראגעדיע אין דריי אקטן (ועקס בילדער מיט א פראָלאָג), ב. איירעם 1935.

פאבריקאנטן

(קאמעדיע אין איין אקט) ב. איירעם 1937.

פיר דורות אידיש טעאטער

ביאגראפישער ראָמאַן לויט אָנגעגעבענע דאטעס פון זינא ראפּעל. 521 זייטן (32 פאָטאָ-אילוסטראציעס). אייגענער פארלאג, ב. איירעם 1944.

פנקס גאליציע

רעדאקטירט פון נחמיה צוקער און אַרויסגעגעבן פון גאלי-ציאנער פארבאנד אין ב. איירעם צום 20-טן אַניווערסאַר זייט דער גרינדונג. 640 זייטן. ב. איירעם 1925-45.

יאר - בוך

פון אידישן ישוב אין אַרגענטינע פאר ליטעראטור, קונסט און געזעלשאַפּטלעכקייט. רעדאקטירט פון נ. צוקער. פארלאג „ידיש“, ב. איירעם 1945-46.

אין דרוק:

מוטער און קינד

ערשטער ראָמאַן פון אידישן אימיגראַנטן-לעבן אין אַר-גענטינע.

אינניכן דערשיינט:

שיף אַטלאַנטא

ראָמאַן פון אידישן לעבן אין אַרגענטינע.

*Este libro se terminó de imprimir
el 15 de Noviembre de 1946 en
los Talleres Gráficos de
Julio Kaufman, Junín
344, Buenos Aires,
República Ar-
gentina.*

ENTRE EL AYER

Y EL

MAÑANA

(TZVISCHN NECHTN UN MORGN)

(NARRACIONES)

DE

NECHEMIAS ZUCKER

BUENOS AIRES

1946